

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

**BOPLASSFUNN,
PRODUKSJONSPASS OG
DYRKNINGSSPOR**

**ATLUNGSTAD, 41/1, STANGE,
HEDMARK**

KRISTINE BEATE JOHANSEN/INGUNN HOLM

Oslo 2007

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Atlungstad	G.nr./ b.nr. 41/1
Kommune Stange	Fylke Hedmark
Saksnavn Atlungstad golfbane	Kulturminnetype Boplassfunn, produksjonsplass og dyrkningsspor
Saksnummer (arkivnr. UKM) 03/5897 og 05/1573	Tiltakskode/ prosjektkode 759034/420661
Eier/ bruker, adresse	Tiltakshaver ASPLAN VIAK AS og Atlungstad Golf
Tidsrom for utgravning 30.08.-24.09.2004	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum M711, kartblad 1916 I, II og III/N:6737329 Ø:613494/EU89-UTM
ØK-kart CR 064-5-1, CR 065-5-3	ØK-koordinater N:306,877 Ø:20,026
A-nr. 2004/204	C-nr. C54090 og C54091
ID-nr (Fornminneregisteret)	Negativnr. (KHM) Cf29398-29404
Rapport ved: Kristine Beate Johansen/Ingunn Holm	Dato: 28.1.2005/28.9.2007
Saksbehandler: Inger Marie Berg-Hansen	Prosjektleder: Inger Marie Berg-Hansen

SAMMENDRAG

Flere gjenstander fra steinalderlokaliteten på Langlien, utenom det som ble funnet i forbindelse med registrering og synfaring i 1999 og 2000, ble ikke funnet i løpet av undersøkelsen i 2004. Gjenstandene viser at det har ligget en boplass i den nordlige delen av Langlien åkeren, men at andre spor som funn og strukturer trolig er ødelagt på grunn av pløying. Flateavdekkingen på Brennerijordet og på Langlien åkeren avdekket kokegroper, kullgroper og stolpehull. En av kokegroperne er datert til førromersk jernalder, mens de øvrige kulturminnene er datert til middelalder og nyere tid. Stolpehullene viser at det har stått minimum ett hus på Brennerijordet, men antall stolpehull er for få til å si noe om selve huskonstruksjonen. Kullgroperne skal trolig settes i sammenheng med produksjon av smiekull. Kullgroperne er datert til høy- og seinmiddelalder. Rydningsrøysene på røysfeltet er et resultat av dyrkning i området. Flere faktorer tyder på at rydningsrøysene er førreformatoriske. Røysfeltet må ses i sammenheng med områdene i nord og sør der det er funnet rydningsrøysere av samme type som på røysfeltet. I sør er det også påvist åkerreiner. Omkring de undersøkte røysene er det påvist et lag under torvlaget, som er tolket som et mulig dyrkningslag. Trolig er det drevet dyrkning på røysfeltet og i på områdene i nord og i sør. Dateringene viser at det ble dyrket på rydningsrøysfeltet i vikingtid og middelalder. Pollenanalysen viser at det ble dyrket bygg.

INNHOOLD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	3
2. DELTAGERE, TIDSROM	3
3. FORMIDLING	4
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	4
<i>4.1 Landskap .....</i>	<i>4</i>
<i>4.2 Kulturmiljø.....</i>	<i>5</i>
5. UTGRAVNINGEN	6
5.1 Problemstillinger – prioriteringer.....	6
5.2 Utgravningsmetode.....	6
5.3 Utgravningens forløp.....	7
5.4 Kildekritiske forhold	8
5.5 Utgravningen.....	9
5.5.1 Funnmateriale	9
5.5.2 Steinalderundersøkelsen	9
5.5.3 Flateavdekkingen på brennerijordet og langlien	10
Datering	18
Naturvitenskapelige prøver.....	18
5.5.4 røysfeltet	19
Datering	25
Naturvitenskapelige prøver.....	26
5.6 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.....	27
6. KONKLUSJON	32
7. LITTERATUR	33
8. VEDLEGG	35
8.1. Strukturliste	35
8.2. Funn og prøver	37
8.3. Tegninger	47

8.5. Fotoliste	48
8.6. Analyser.....	54
8.7. Kart og tegninger.....	54

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

ATLUNGSTAD, 41/1, STANGE, HEDMARK

KRISTINE BEATE JOHANSEN

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

I brev av 19. januar oversender Hedmark fylkeskommune forslag til reguleringsplan for Atlungstad golfbane, Stange kommune datert 6. januar 2004, for behandling ihht. Lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, 4. ledd.

Bakgrunnen for undersøkelsen er at det er planlagt 18 hulls golfbane på Atlungstad. Planforslaget omfatter et område på til sammen 740 daa (inkl. vann- og naturvernområder). Tiltakshaver er Atlungstad Golf. Planområdet ble første gang registrert i 2000 av NIKU, på oppdrag fra Hedmark fylkeskommune, i forbindelse med konsekvensutredning av tiltaket (Vaage og Rønne 2001). Hedmark fylkeskommune registrerte i tillegg utvalgte deler av planområdet våren og høsten 2003 (jf. Rapport, Hedmark fylkeskommune 16.12.2003). Etter en befaring av planområdet 1. april 2004 ble det oppdaget flere fornminner (røyser) i skog og beiteområdene i planområdet som ikke var registrert tidligere. Riksantikvaren ba derfor om tilleggsregistreringer i planområdet. Befaringen ble gjennomført 26. april 2004, og det ble gjort ytterligere funn (jf. Rapport, Hedmark fylkeskommune 27.4.2004). Riksantikvaren ga dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8,4. ledd, i brev datert 23.8.2004.

Konsekvensutredningen fra NIKU og de to registreringene fra Hedmark fylkeskommune har avdekket følgende kulturminner; 2 kokegroper, 3 kullgroper, 32 rydningsrøyser og 3 strukturer med uviss funksjon. I tillegg er 18 registrerte kulturminner foreslått regulert til bevaring. Disse kulturminnene fordeler seg på 2 avgrensede områder der kulturminnene ligger tett, samt en enkeltliggende rydningsrøys. Det ene området består av 4 rydningsrøyser (R12-R15) og to kullgroper (R10 og R11). Det andre området består av 10 rydningsrøyser (R17-R27) og 1 kullgrop (R17), det tredje området, på samme sted som hovedområdet for kartlegging og undersøkelse av et utvalg rydningsrøyser, består av en røys (R28). Nummereringen av røysene er gjort av fylkeskommunen.

Utgangspunkt for undersøkelsen på Atlungstad er UKM's prosjektplan (Bårdseng 2004).

2. DELTAGERE, TIDSROM

De arkeologiske undersøkelsene på Atlungstad gård startet 30. august 2004 og ble avsluttet 24. september 2004. Den første uken besto undersøkelsene i å prøvestikke, flateavdekke på åker og registrere rydningsrøyser på et beiteområde. Prøvestikkingen etter steinalderlokaliteter foregikk fra 30. august 2004 til 3. september, og deltagere var Elin Hansen (feltleder 2), Maria Westrum Solem (feltassistent) og Marit Johansson (feltassistent). Til sammen ble det brukt ca 13 dagsverk på undersøkelsen.

Flateavdekkingen og dokumentasjonen av strukturer i åker foregikk i fire uker og deltagere var Kristin Fjærestad (feltleder 2), Ingrid Marie Finstad (feltassistent) og Tryggve Csisar (feltassistent). Den første dagen var Håkon Hansson maskinfører for gravemaskinen, mens i resten av perioden det ble benyttet gravemaskin var Børre Narmo maskinfører fra entreprenør M. Dobloug AS. Til sammen ble det nedlagt 48 dagsverk på flateavdekking i åker og dokumentering av strukturer.

Registreringen og undersøkelsen av rydningsrøysene tok til sammen fire uker, og deltagere var Kristine Beate Johansen (feltleder 1), Ellen Margrethe Storrusten (feltassistent) og Elin Hansen (feltassistent). Det ble brukt gravemaskin i to dager, der Håkon Hansson var maskinfører fra entreprenør M. Dobloug AS. Til sammen ble det nedlagt 34,5 dagsverk på feltet med rydningsrøys. Mens undersøkelsen pågikk var prosjektleder Inger Marie Berg-Hansen på befaring på feltene. Ingvild Andreassen var på befaring i området i forbindelse med at det skulle gjøres innmålinger. Stange kommune ved Maria Lund målte inn fastpunkter på røysfeltet og på åkrene.

I løpet av de fire ukene undersøkelsen varte har det vært skiftende vær. Det har vært dager med en del regn, men været kan ikke sies å ha hatt noen innvirkning på undersøkelsene som er gjort på Atlungstad.

3. FORMIDLING

Det ble skrevet to avisartikler i Hamar Arbeiderblad om de arkeologiske undersøkelsene på Atlungstad gård. Den første artikkelen stod på trykk 11. september 2004, mens den andre artikkelen stod på trykk 24. september 2004.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

4.1 LANDSKAP

Planområdet ligger på Atlungstad gård ved Mjøsa i Stange kommune. Terrenget er bølgende og heller svakt mot Mjøsa i vest. Prøvestikkingen etter en steinalderlokalitet foregikk i den nordlige delen av planområdet øst for Ottestadstien og like sør for vei F191. Noen prøvestikk og ruter ble gravd på Langliåkeren som heller ned mot Mjøsa i vest. De fleste prøvestikkene ble tatt i planteskogen med grantrær rett øst for Langliåkeren. Inne i skogen var det en større flate med en svak helling mot vest og sør i den sørlige delen.

Brennerijordet har en helling ned mot Mjøsa i vest og mot sør. Jordet har forhøyninger og forsenkninger, som gjør at terrenget kan beskrives som bølgende. Ved Mjøsbredden er det et tett belte av løvskog og kratt. Under matjordlaget er det en steinholdig morenejord som undergrunn. Sjaktingen i den nordlige delen av jordet viste at enkelte av forsenkningene på jordet har bestått av myr.

Røysfeltet ligger i et beiteområde like sørøst for Langliåkeren. Røysfeltet ligger i et bølgende landskap med enkelte forsenkninger og forhøyninger. I nord skråner terrenget oppover mot

en planteskog bestående av gran. I den østlige delen av denne granskogen ligger det fire rydningsrøyser og to kullgroper som er regulert til bevaring. Sør og sørøst for røysfeltet går det et belte med tett løvskog ned mot et bekkefar. Sør for bekkefaret stiger terrenget igjen inn i en tett plantet granskog. I dette området er det registrert 10 rydningsrøyser, som er regulert til bevaring. I sørvest fortsetter beitelandskapet til Ottestadstien. I vest begrenses røysfeltet av strandstuen Skottut, med stående bolighus og Ottestadstien. På en liten topp, øst for røysfeltet ligger tre rydningsrøyser av nyere dato, hvor den ene røysa inneholdt glass, porselen metall og tegl. Disse rydningsrøysene kan muligens settes i sammenheng med området i øst, som består av tett planteskog. I skogen ligger det rester etter en husmannsplass og rydningsrøyser med et mer moderne preg. Rundt husmannsplassen er det en ryddet flate. Terrenget på røysfeltet består både av flater og skråninger. Sentralt på røysfeltet ligger en avlang kolle som har fall i alle retninger. På kollens flate og i kollens skråninger ligger det røyser. Det meste av røysfeltet kan sies å ha en helling mot sør og sørøst, bortsett fra kollen som har fall i alle retninger. Det bratteste fallet i området er fra toppen og ned mot bekkefaret og planteskogen i sør. Vegetasjonen på røysfeltet består i hovedsak av gressbeite med enkelte bjørketrær, rognebærtrær og einerbusker. Vest på røysfeltet vokste det et tett kratt med brennensesle, nypebusker, bringebærplanter og enkelte bjørketrær. Et kratt bestående av nypebusker, bringebærplanter og brennensesler utgjorde store deler av den nordlige skråningen til kollen.

4.2 KULTURMILJØ

Det er ikke tidligere registrert automatisk fredete kulturminner på Atlungstad. Av oldsaker er det på Atlungstad gnr. 41 funnet en beltestein fra eldre jernalder (C20094) og snellehjul av kleberstein (C21804) fra vikingtid. Atlungstad gnr. 41 er første gang nevnt i middelalderske skrifter (Biskop Eysteins Jordebog) som Allangstodom ca 1400 e. Kr. (Huitfeldt-Kaas 1958)

Det er registrert en ubestemt haug på Atlungstad (Askeladden id 52949). Haugen er rektangulær, klart markert, bygd av jord og blandet med stein av varierende størrelse. Den har et søkk i toppen og antydning til mur i SØ-hjørnet. Det har vært teglverk i nærheten, og teglstein er synlig sør for haugen. Haugen har trolig hatt tilknytning til teglverket eller det kan ha vært potetbu.

På gården Ringnes gnr. 42 som ligger sør for Atlungstad er det gjort mange funn av oldsaker slik som et spyd (C3880), en øks (C3881), fire sverd (C3877, C3878, C3879, og C12564), en skjoldbule (C3883), to sigder fra vikingtid (C3882, C12565) samt halskjeder, kjeder og lenker i sølv fra middelalder (C3909, C3905, C3906). Gården nevnes som Hringunes i Olav den helliges saga og som Ringunes i Aslak Bolts Jordebok (Jørgensen 1997), fra 1430-årene e. Kr. Gården sies å ligge innenfor noen av de største og beste jordbruksarealene på Hedemarken. I sagaene får Kjetil Kalv på Ringnes i Stange relativt bred omtale, blant annet når det gjelder Olav Haraldssons kamp om politisk makt mot småkongene på Opplandene. Kjetil Kalv på Ringnes var en storbonde med særskilt innflytelse på sine sambygdinge. Han var en mektig mann som var lendmann og inngiftet i aristokratiet ved sin hustru Gunnhild, (datter til Opplandskongen Sigurd Syr, halvsøster til Olav Haraldsson, søster til Harald Hardråde og tante til Olav den Helliges sønn, Magnus den gode). Kjetil og hans ætt var også knyttet til Ladejarlene (Rolfsen 1992).

I Åkersvika, som ligger 6 km nord for Atlungstad, lå et annet maktsentrum (Pilø 2002). Kjetil Kalv knyttes også til et båtnaust i Åkersvika, men det er tvilsomt om hans båtnaust lå så langt fra gården (Hagen 1999, Rolfsen 1992).

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Aktuelle problemstillinger for undersøkelse av areal ved funnområdene for steinalderartefaktene:

Undersøkelsen hadde som formål å lokalisere en eller flere lokaliteter i skogbrynet like øst for Langlijordet. Siden det var funnet slatte artefakter av kvarts i matjorda, var det også håp om å påvise bevarte rester etter lokaliteten som for eksempel ildsted i dyrka mark. Funn av for eksempel ildsteder kunne ha gitt radiologiske dateringer av bosetningsaktiviteten fra steinbrukende tid. Funn av artefakter og dateringer kunne bidra til å sette lokaliteten inn i en kulturhistorisk sammenheng.

Aktuelle problemstillinger for undersøkelsen av strukturene i dyrket mark:

Undersøkelsen i dyrket mark skulle bestå i å få avklart funksjonen til strukturene som allerede var registrert. Kokegropene og kullgropene skulle undersøkes og dateres. En viktig side var også å se på disse kulturminnenes relasjon til andre og muligens samtidige funn i nærheten. En fflateavdekking rundt de allerede registrerte strukturene skulle gjennomføres for å se om det var flere kulturminner i området. Nyoppdagede strukturer ville så bli dokumentert og sett i sammenheng med de andre strukturene i området.

Aktuelle problemstillinger for røysfeltene og åkerarealet:

I første omgang var det viktig å avklare om røysene var gravrøyser eller rydningsrøyser. Den videre undersøkelsen gikk ut på å kartlegge området for å få en oversikt over hvor mange dyrkningsfaser det finnes spor av i området, og hva omfanget av hver enkelt fase er. Gjennom radiologiske dateringer var det håp om å få vite når og hvor lenge de ulike åkerområdene var i bruk. En viktig del av undersøkelsen var å finne hvilken driftsform røysene var et resultat av. Var området ryddet for korndyrking eller for beite, og var røysene et resultat av en ekstensiv eller intensiv driftsform? Hvis det har vært korndyrking i området, hva slags dyrkningsteknikker ble benyttet? Ved å ta ut pollenprøver fra røysene var det også håp om å få kunnskap om hva som har vært dyrket, og hvordan vegetasjonen i området var.

Aktuelle problemstillinger for undersøkelsen av kullgropa i utmark:

Kullgropa (S39) skulle undersøkes og dateres. En viktig del av undersøkelsen var også å se kullgropas relasjon til funn i nærheten.

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Prøvestikkingen etter steinalderlokaliteter inne i skogen øst for Langlijordet, foregikk ved å grave ruter på ca 30 x 30 cm. På Langlijordet ble det i tillegg til prøvestikk på 30 x 30 cm, også gravd prøveruter på 1 x 1m. Prøvestikkene og prøverutene ble gravd i 10 cm tykke lag.

Jordmassene ble vannsåldet i såld med maskevidde på 4 mm. Det ble tegnet to skisser i målestokk 1:100 over de to områdene i skogen der det ble tatt prøvestikk.

På åkeren ble det brukt gravemaskin til flateavdekkingen. Matjorda ble fjernet slik at man kom ned til undergrunnen. Flateavdekkingen ble gjort ved å grave sjakter på ca 4 meters bredde i fire områder (felt A, B, C og D) der det allerede var registrert kulturminner. Disse sjaktene ble deretter utvidet ut fra en vurdering av strukturer og undergrunnen i de aktuelle områdene. Kokegroper og stolpehull ble tegnet i plan før strukturene ble snittet. Deretter ble profilen tegnet. Tegningene foreligger i målestokken 1:10. Kullgropene ble gravd ved en kombinasjon av profil- og flategravning. Kullgropene ble dokumentert i plan før halve gropa gravdes med gravemaskin ned til kullaget. Form og utstrekning på dette ble dokumentert med foto og tegning før profilen ble ført ned i steril undergrunn. De fleste tegningene foreligger i målestokk 1:20, bortsett fra en plantegning som er tegnet i 1:50 og en profiltegning som er tegnet i 1:10. Hver av de fire feltene med strukturer er tegnet i plan i 1:100. Kullgroper, kokegroper og stolpehull ble også fotografert i plan og profil. I feltenes hjørner ble det satt ut fastpunkter som ble målt inn elektronisk.

Tre av røysene ble avtorvet manuelt og tegnet i plan i målestokk 1:20. Alle røysene ble snittet med gravemaskin. Profiltegningene av røysene foreligger i målestokk 1:20. Pollenprøver og kullprøver ble tatt fra røysenes profil og er avmerket på profiltegningene. Røysenes profil ble også fotografert før prøvene ble tatt ut. I den nordlige og østlige delen av røysfeltet foretok vi en maskinell flateavdekking av to sjakter (sjakt 1 og 2). Sjaktene målte 4 x 26 meter og 3 x 18 meter. Steinstrengen på røysfeltet ble snittet på to steder med hjelp av gravemaskin. Snittene ble lagt i nærheten av steinstrengens to ender. Den sørligste profilen ble fotografert og tegnet i målestokk 1:20. Snittingen avslørte en steingrøft på sørsiden av steinstrengen. Denne grøften er også tegnet inn på profiltegningen. Røysfeltet med terreng og vegetasjon ble tegnet i plan i målestokk 1:400. Hele røysfeltet er også fotografert fra de forskjellige himmelretningene. For å få kartfestet røysfeltet ble det satt opp seks fastpunkter som ble målt inn. Disse punktene er også tegnet inn på plantegningen. Kullprøvene er nummerert K1, K2 osv. Pollenprøvene er merket P1, P2 osv, og er relatert til de forskjellige røysene, røysenes lag og dybde. Røysene ble nummerert fortløpende R1 og R2 osv, og er ikke identisk med den nummereringen Hedmark fylkeskommune gjorde under sine registreringer.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Halve første og halve andre arbeidsdag ble brukt til å bygge såldestasjon for gruppen som skulle prøvestikke etter steinalder. Såldestasjonen ble plassert i den nordlige delen av Langlijordet slik at det var kort avstand til vanntilkoblingen, som lå rett på den andre siden av vei F191. Prøvestikkingen ble gjort i et større område i skogsbrynet øst for Langlijordet og i selve åkeren. Dette medførte at noe av tiden gikk med til å komme seg til og fra såldestasjonen. Matjorda fra prøvestikkene på Langlijordet ble også vannsåldet. Disse massene var såpass våte og leirholdige at såldingen tok mer tid enn det som er vanlig. Det ble ikke påvist noen steinalderlokalitet i området.

Strategien for flateavdekkingen på Brennerijordet og Langlijordet var å avdekke større områder rundt der det allerede var påvist strukturer i forbindelse med fylkeskommunens registrering. Alle flatene ble renset med krafser etter at gravemaskinen hadde fjernet

pløyelaget. Rensingen tok lenger tid der undergrunnen inneholdt mye stein. Det måtte brukes noe tid på å flytte masser når de ulike feltene skulle utvides. Strukturene som fylkeskommunen hadde avdekket var dekket med svart plast. Det meste av pløyelaget som lå over plasten ble fjernet med maskin. Resten av pløyelaget ble fjernet med graveskje for å skåne strukturene på en best mulig måte. I løpet av undersøkelsesperioden var feltene utsatt for en del regn, men det var ikke noe behov for tildekking av feltene med store presenninger. På de kraftigste regnværsdagene ble det ikke drevet dokumentasjonsarbeid på felt C, men i stedet arbeidet på de andre feltene. Felt C inneholdt flest strukturer og mye aktivitet på flaten ville ha ført til at feltet og strukturene ble ødelagt og at feltet måtte ha blitt rensset på nytt.

Undersøkelsen av røysfeltet kom ikke ordentlig i gang før på onsdag den 1. september. De to første dagene måtte feltleder 1 og en feltassistent hjelpe til med bygging av såldestasjonen og flytting av utstyr i forbindelse med utskiftingen av en brakke. Sjaktingen av rydningsrøysene med gravemaskin ble gjort i to omganger. Siden det var viktig å få avklart om røysene kunne være graver, ble tre røysr avtorvet og dokumentert i plan før de ble snittet med gravemaskin. Under sjaktingen av de tre røysene ble det undersøkt om de kunne inneholde graver. Undersøkelsen avslørte ingen graver i røysene. Det ble også foretatt en flateavdekking på røysfeltet. Det ble lagt to sjakter i den nordre og den østre delen av røysfeltet. Denne delen av røysfeltet inneholdt ingen bosetningsspør. Hele røysfeltet ble deretter tegnet i målestokk 1:400. Under arbeidet med tegningen av røysfeltet ble det oppdaget flere røysr og forlengelsen av en steinstreng. Å tegne hele røysfeltet med røysr og topografi var tidkrevende og tok nesten 6 dagsverk. Før tegningen av røysfeltet startet fikk hver røys sitt eget R-nummer på en gul merkepinne (for eksempel R4). I den andre omgangen med sjakting ble ytterligere seks røysr snittet. De snittede røysene på røysfeltet var R1, R2, R3, R4, R5, R13, R14 og R20. To av de registrerte røysene (R5 og R11) viste seg å ikke være røysr, men naturlige forhøyninger i terrenget. Profilene til røysene; R1, R2, R3, R4 og R13 ble tegnet og fotografert før det ble tatt ut makro- og pollenprøver fra profilene. R14 og R20 var det ikke tid til å dokumentere, annet enn at profilen til R14 ble fotografert.

På et lite høydedrag helt øst på røysfeltet var det registrert tre rydningsrøysr. En av røysene ble snittet med gravemaskin, og det viste seg at røysa inneholdt glass, teglstein, metall og porselen. Alle tre røysene bar preg av å være yngre enn røysene på resten av røysfeltet. Røysene var store og inneholdt mye stor stein i motsetning til de andre røysene på røysfeltet som var tildels overgrodde, dype og inneholdt mest hodestore stein. Trolig skal de tre røysene ses i sammenheng med en husmannsplass som ligger inne i planteskogen rett øst for røysene. Ved husmannsplassen lå det røysr av samme type som de tre på det lille høydedraget. Husmannsplassområdet og den østligste delen av røysfeltet ble derfor ikke nærmere undersøkt. Ved starten av undersøkelsen ble det gjennomført en befarings og det ble klart at røysene AT7, 8, 9, 28, 29, 30, 31 og 32 representerte en etterreformatorsk husmannsplass. Det ble derfor ikke prioritert å undersøke dette området.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Da NIKU gjennomførte en arkeologisk forundersøkelse for Hedmark Fylkeskommune i 2000, fant de ca 10 avslag av kvartsitt da de åkervandret på Langlijordet. Under synfaring med fylkeskommunen 5.10.1999 ble det også funnet en flekke av mørk grå kvartsitt. Funnspredningen omfattet den nordligste fjerdedel av Langlijordet. Prøvestikkingen på jordet

og i skogbrynet i øst avdekket ingen flere funn fra steinbrukende tid. Funnene av avslag og en flekke av kvartsitt tyder likevel på at det har ligget en steinalderlokalitet på Langlijordet. Boplassen er trolig ødelagt av pløying og dyrking, og gjenstandene er mest sannsynlig blitt spredt utover åkeren. Fylkeskommunen har også sjaktet i det aktuelle området uten at det ble funnet noen bosetningsspor.

Undergrunnen på Brennerijordet besto av en gulbrun morenejord. Mengden med til dels stor stein gjorde rensingen og krafisingen av de åpne flatene vanskelig og tidkrevende. Både på Brennerijordet og Langlien har det vært vanskelig å skille en del strukturer fra steinopptrekk og moderne forstyrrelser. Dette skyldes at strukturene er sterkt nedpløyde. Dette har også ført til at det har vært vanskelig å ta ut trekull fra noen av de grunne strukturene. I den nordvestre delen av felt C så det ut til å ha vært gjort inngrep i nyere tid. I følge bonden på gården, John Peder Atlungstad, er det tatt ut leire fra undergrunnen til teglverket. Området ble så fylt med stein og matjord. Dette ser ut til å stemme når man ser på undergrunnen i det aktuelle området, som har store områder med leirholdig undergrunn, som nå er omrotet med stein og matjordmasser.

Røysfeltet brukes i dag som beite for hester. I følge bonden på gården, John Peder Atlungstad, har området også vært brukt som beite for kyr. Rydningsrøyser er en vanskelig kildekategori. For det første er de vanskelige å datere, og for det andre kan de ha vært brukt over en lang tidsperiode. Som tidligere nevnt er de tre røysene lengst øst i undersøkelsesområdet fra moderne tid. Her ble det funnet glass, metall, tegl og porselen. Også i røys 1 ble det funnet tegl i den øverste delen av røysa. Røys 1 har i likhet med de andre undersøkte røysene flere trekk som tyder på at de kan ha en datering til middelalder eller jernalder. Funn av tegl viser imidlertid at de også er benyttet i nyere tid. De fleste røysene var såpass overgrodd at det ikke så ut som om de hadde vært utsatt større for moderne forstyrrelser. Røysfeltet har vært brukt til beite for kyr og hester, og det har derfor ikke vært nyere tids inngrep i området.

5.5 UTGRAVNINGEN

5.5.1 FUNNMATERIALE

Det ble ikke gjort gjenstandsfunn i forbindelse med prøvestikkingen etter steinalderlokaliteter. Det foreligger heller ikke noe funnmateriale fra de flateavdekkede flatene eller fra røysfeltet.

5.5.2 STEINALDERUNDERSØKELSEN

Inne i planteskogen øst for Langlien ble det tatt 23 prøvestikk på 30x30 cm. Ingen av prøvestikkene inneholdt funn fra steinalder. På selve åkeren Langlien ble det gravd to prøveruter på 1x1 m, og åtte kvadranter på 50x50 cm. Heller ikke her ble det gjort funn.

5.5.3 FLATEAVDEKKINGEN PÅ BRENNERIJORDET OG LANGLIEN

På flateavdekkingsundersøkelsen ble det påvist om lag 35 strukturer/nedgravinger av ulike typer. Hovedmengden av disse ble funnet i felt C. Blant disse var det stolpehull (5stk), kokegroper/ildsteder (6 stk) og kullgroper (4 stk), samt noen nedgravinger med usikre funksjoner (22 stk). En del av strukturene lå i skråningene i åkrene og ikke oppe på ryggene i terrenget.

Felt A, Brennerijordet:

Totalt ble det åpnet ca 1300 m² på dette feltet. Felt A ligger i den nordøstre delen av Brennerijordet. Det ble først åpnet en nord-sørgående sjakt på 5x25 m, som startet på et høydedrag og helte sørover. Sør for denne sjakten ble det åpnet et felt på 34x34 m (hovedfeltet). Fra dette feltet ble det også åpnet et lite felt østover (9x10 m), som helte mot øst. Nederst (mot øst) i denne utvidelsen av feltet gikk undergrunnen over til å bli en svart, humusholdig jord. Det ble konkludert med at dette må ha vært en gammel myr. I denne østre delen av felt A var det to moderne, steinsatte grøfter. Undergrunnen på felt A besto, med unntak av myrområdet, av brun sandjord med mye stein og noe grus. Det var litt finere masse i den sørvestlige delen av feltet, mens det i den nordlige delen av feltet var mye stor stein. Vest for det lille feltet, med myr mot øst, består undergrunnen av gråbrun grus. I felt A ble det funnet to strukturer tolket som kokegroper/ildsteder.

S1: Kokegrop/ildsted. Strukturen er sirkulær og måler 110x110 cm. S1 ligger mellom to nord-sørgående høydedrag. I øst heller terrenget nedover mot den gamle myra. Strukturen har en klar avgrensning mot den omkringliggende overflaten, ved at sandjorda er mørkebrun og kullholdig. Ingen kullbiter var synlig i strukturen. Strukturen inneholder ikke stein/grus som undergrunnen rundt gjør. I plan var en del skjørbrent stein synlig. Da strukturen ble snittet var det mye skjørbrent stein i profilen. Noe av den skjørbrente steinen var av samme type og kan se ut til å stamme fra en stor stein. Det lå også en stor skjørbrent stein i bunnen av strukturen og i profilen, som delvis også går ned i undergrunnen. På det dypeste målte strukturen 20 cm. S1 hadde ikke et klart kullag under de skjørbrente steinene, som kjennetegner kokegroper. Siden strukturen er såpass grunn på grunn av nedpløying er det vanskelig å si om den er en kokegrop eller et ildsted. I S1 ble ikke mengden med skjørbrent målt i den bortgravde halvdel.

S2: Kokegrop/ildsted. S2 er en sirkulær struktur som måler 65x60 cm. Strukturen lå på samme høydedrag som S1, men mer mot midten i den vestre delen av felt A. Strukturen har en klar avgrensning mot den omkringliggende overflaten, ved at sandjorda er mørk og kullholdig, og har mye skjørbrent stein. I profil er bunnen på strukturen ujevn, men den er dypest i den østlige delen der den måler 18 cm. I den vestre delen er strukturen 10 cm dyp. I den bortgravde halvdel av strukturen var det ca 1-2 liter med skjørbrent stein. S2 hadde ikke et klart kullag under de skjørbrente steinene, som kjennetegner kokegroper. Siden strukturen er såpass grunn på grunn av nedpløying er det vanskelig å si om den er en kokegrop eller et ildsted.

Felt B, Brennerijordet.

Totalt ble det åpnet ca. 1300 kvm på dette feltet. Feltet ligger i den nordlige enden av Brennerijordet, men sør for felt A. Feltet har en svak helling fra øst mot vest, samt en helling mot det nordøstlige hjørnet. I det nordvestlige hjørnet er det moderne grøfter og det heller

mot en svært svart, fin undergrunn med omrotet stein. Den mørke massen her ligner på myra på felt A. Undergrunnen består generelt av brun sand/jord med mye stein og småstein/grus og med enkelte flekker av lysegul silt. Det nordvestlige hjørnet er omrotet med moderne grøfter på kryss og tvers. I dette feltet ble det funnet to kokegroper og en kullgrop under Hedmark fylkeskommunes registrering i 2003. Det ble ikke funnet flere strukturer enn de som allerede var registrert.

Beskrivelse av strukturer:

S3: Kokegrop/ildsted. Strukturen måler 1,9x0,6 m og er avlang, uregelmessig i plan. Strukturen ligger ca. 1,5 m nord for kullgrop S5. Jorda i kokegropa består av en brunsvart kullholdig sandjord med spredte kullbiter og skjørbrent stein. I profil er kokegropa 30-40 cm dyp. Store stein (flere varmepåvirket) danner tilsynelatende en bunn, hvor den kullholdige massen er over. Mange av steinene er kraftig skjørbrente. I den utgravde delen var det ca. 10 liter med skjørbrent stein. S3 hadde ikke et klart kullag under de skjørbrente steinene, som kjennetegner kokegroper. Siden strukturen er såpass grunn på grunn av nedpløying er det vanskelig å si om den er en kokegrop eller et ildsted.

S4: Kokegrop. S4 er en ujevn oval struktur som måler 94x50 cm. Strukturen ligger ca. 8 m nordøst for S3. S4 er avgrenset i plan av svart kullholdig sandjord med skjørbrent stein. Kokegropa har en fordypning der det har samlet seg en del matjord. I matjorda lå det også skjørbrent stein. I profilen framtrer strukturen som bunnen av en kokegrop, ca. 10 cm dyp. I profilen besto kokegropa av en svart, fet kullholdig sandjord med skjørbrent stein. I den utgravde delen var det ca. 1/3 bøtte med skjørbrent stein.

S5: Kullgrop. Strukturen måler 2x2,20 m, og er helt kvadratisk. Kullgropa hadde også en kvadratisk form i bunnen. S5 hadde en dybde på 60 cm. Det var ikke mulig å se kullgropas bruksfaser i profilen. S5 ligger midt i felt B, på en flate med en svak helling mot vest. Kullgropa er avgrenset i plan av mørkebrun kulturjord med kull, sandholdig silt og felt med kullbiter og skjørbrent stein. Rundt strukturen går det en kant med rødbrent sand. I profil består strukturen av svart (jevn farge) kullag og lite stein. Det er en firkantet kullgrop med rødbrent sand på sidene, men ikke under gropa. Fett og svart kullag nesten langs hele bunnen. Her kunne man se rester av stokker. Dette er dokumentert med foto.

Felt C, Brennerijordet.

Totalt ble det åpnet ca. 3000 kvm på dette feltet. Feltet ligger sør på Brennerijordet, nesten helt ned til skogkanten i vest som skiller åkeren fra Mjøsa. Den østre delen av feltet ligger på en høydetopp. Mot sørøst heller feltet litt mot sør og mot det nordøstre hjørnet heller feltet nordover. Fra midten av feltet går hellingen mot vest, samt litt mot nordvest. Helt nederst i det nordvestre hjørnet begynner feltet å stige mot en høydetopp. Undergrunnen består av lysebrun morenejord, med mye stein. Den nordvestre delen av feltet ser ut til å være omrotet i moderne tid. I følge John Peder Atlungstad, bonden på gården, var det blitt tatt ut leire fra undergrunnen til teglverket, så fylt igjen med stein og matjord. Dette ser ut til å stemme når man ser på undergrunnen i dette området, som har store områder med silt/leire undergrunn, som nå er omrotet med stein og matjordmasser.

Det var i den sørøstlige delen av feltet, på høyden, som kullgropa (S6) og kokegrop (S7) ble registrert av Hedmark fylkeskommune i 2003. Ellers var det ingen andre strukturer i nærheten. Det var hovedsakelig i den midtre og nordlige delen av feltet det ble gjort funn av strukturer i undergrunnen. Totalt ble det registrert ca. 50 strukturer på dette feltet. Noen få ble forkastet allerede under opprenskningen og noen ble forkastet under snitting. Ikke alle ble snittet og registrert etter som noen av dem virket usikre og ikke kunne gi oss et helhetlig bilde av det vi hadde i åkeren.

Felt C inneholdt en kullgrop, to kokegroper/ildsteder, fem sikre stolpehull, 13 usikre stolpehull og seks nedgravninger. Strukturene var konsentrert rundt den midtre delen av felt C, og i midten av den nordlige delen av feltet. De fleste av disse stolpehullene var usikre. De virket klare i form, sirkulære med mørkere masse enn undergrunnen og med kullbiter. I profil var "nedgravningene" ofte svært grunne. Dette kan komme av at åkeren er nedpløyd, noe vi fikk bekreftet når det gjaldt kokegropene. Samtidig er det noen av stolpehullene sikre (S17, S19, 21, S42 og S43). Men det er viktig å påpeke at i deler av dette området var undergrunnen omrotet. Har det vært en huskonstruksjon her, er det store muligheter huset/husene er blitt forstyrret pga moderne masseuttak.

Beskrivelse av strukturer:

S6: Kullgrop. Strukturen måler 3x3 m og har en kvadratisk form i plan. Den sørlige delen av gropa ble gravd ned til en dybde på mellom 43 og 49 cm. På denne dybden hadde gropa opprettholdt sin kvadratiske form. Avstanden fra kullgropas topp til steril undergrunn varierer mellom ca 60 og 75 cm målt ved profilkanten. I profilen kan man observere et lag med en blanding av undergrunnen og kull mellom to kullag. Dette tyder på at gropa har to bruksfaser. Kullprøver er tatt fra begge kullag. Gropa ligger på en liten høydetopp i den sørøstlige delen av feltet. Hele terrenget heller svakt ned mot Mjøsa i vest. Rundt kullgropa er det et ca 5-10 cm bredt lag med rødbrent sand. Noe stein av varierende størrelse finnes i overflaten, men det er ingen konsentrasjoner med stein. I plan har den kvadratiske kullgropa en jevn svart kullholdig overflate. Kullgropa ble snittet slik at man fikk en øst-vestgående profil. Den var også fortsatt klart avgrenset med et lag med brennt sand mellom kullet og undergrunnen. Under snittingen av gropa ble det observert noe skjørbrent stein, og en stor stein er synlig i gropas nordøstre hjørne.

Figur 1. Kullgrop S6 ferdig utgravd

S7: Kullflekk/nedgravning. Strukturen måler 60x50 cm og ligger ca. 1 m sør for SV-hjørnet av kullgropa (S6). Strukturen er rund/oval med svært svart kullholdig sandjord. S7 kan være utkast fra S6. Det var lite skjørbrent stein i utgravd masse, under 0,5 liter.

S8-S12: utgår

S13: Nedgravning. Strukturen er uregelmessig og måler 70x55 cm. Strukturen avgrenses mot det omkringliggende området med brunsvart sandjord med kull. Ved snitting ble det tatt ut under 0,5 liter skjørbrent stein i utgravd masse. Strukturen har en uregelmessig form, med en ujevn nedgravning og er 17 cm på det dypeste. Denne strukturen ligner mye annet på felt C, bla S15, S14, S11 og S10. Disse strukturene ble ikke videre dokumentert på grunn av tid, men som sagt ligner de på S13 i form og innhold. De er tegnet inn på plantegningen over feltet.

S14-S15: Utgår

S16: Kokegrop. Strukturen måler 1,6x1,2 m. Den har en sirkulær/oval struktur i plan med mye skjørbrent stein. I profilen har strukturen et kullag ned mot bunnen av gropa. I plan ble det observert mye skjørbrent stein blandet med matjord i midten av strukturen. Det meste av den skjørbrente steinen lå i plan, og det var lite skjørbrent stein i snittet. Kokegropa er derfor trolig nedpløyd, slik at bare bunnen er igjen. Strukturen inneholdt ca. 10 liter med skjørbrent stein. Mye av dette var tatt ut ved opprensning av matjord i plan.

S17: Stolpehull. Strukturen er ujevn sirkulær og måler 45x50 cm. Den ligger ca. 1 m vest for S16. Strukturen avgrenses mot det omkringliggende området med en mørkebrun sandjord med kullbiter, spesielt i midten av strukturen. I profil har strukturen en klar og tydelig nedgravning 18 cm dyp. Det er konsentrasjon av kullbiter enkelte steder, spesielt i midten og vest i profilen. S17 er tolket som et stolpehull.

S18: Stolpehull? Sirkulær struktur som måler 45x45 cm. Den ligger litt over 1 m nordøst for S19. Avgrenset ved en mørkebrun sandjord med litt kullbiter. I den vestlige delen av strukturen (i plan) er det et uklart sirkulært felt (30x30 cm) som er en aning mørkere enn resten av strukturen. I profilen er strukturen svært grunn, 7 cm dyp. Feltet som er en aning mørkere enn selve strukturen kan også skimtes i profilen. Dette fremstår ikke som et sikkert stolpehull.

S19: Stolpehull. Sirkulær/oval struktur som måler 40x50 cm. Den ligger ca. 3 m rett øst for S21. Strukturen består av en mørkebrun sandjord med noen kullbiter. I likhet med S21 består strukturen av en finere masse, uten småstein. I profil fremstår strukturen som svært grunn, ca. 10 cm dyp.

S20: Utgår

S21: Stolpehull. S21 er en sirkulær struktur som måler 35x40 cm. Den avgrenses mot den omkringliggende undergrunnen av en mørkebrun sandjord med kullbiter. Ved opprensning og snitting merket man at fyllmassen var annerledes enn selve undergrunnen. Strukturen hadde

en finere fyllmasse, uten småstein. Ved snitting kunne man også skille strukturen fra undergrunnen ved at undergrunnen rundt hadde mye små stein. Nedgravningen var tydelig og ca 20 cm dyp. I profilen kunne man også se en mørkere ”nedgravning” med kullbiter. Dette kan være selve stolpen. Dette stolpehullet ligger i det nordøstlige feltet.

S22: Stolpehull? Sirkulær struktur som ligger NNV for S21. Den måler 30x30 cm. Strukturen har en litt mørkere, steinfri og ”mykere” fyllmasse enn det undergrunnen har. I profil var den 6 cm dyp. Massen i profil skiller seg ut ved mangel på småstein. Dette fremstår ikke som et sikkert stolpehull.

S23: Stolpehull? Sirkulær struktur som ligger ca. 2,5 m nord for S22. Den måler 35x35 cm. Også denne er avgrenset i plan ved at massen har en mørkere brunfarge med litt kullbiter. Strukturen er ca 5 cm dyp. Strukturen var klart tydeligere i plan enn i profil. Dette er et svært usikkert stolpehull, og det kan muligens være et steinopptrekk

S24 og S25: Utgår

S26: Stolpehull? Strukturen er sirkulær og ligger ca. 4 m nordøst for S23. Den måler 30x30 cm. Strukturen består av en gråaktig, litt kullholdig sandjord. I profil var strukturen svært grunn, ca. 8 cm, og den var ujevn i bunnen. S26 er et usikkert stolpehull.

S27: Utgår

S28: Stolpehull? Sirkulær struktur som ligger ca. 4 m nordøst for S26. Strukturen måler 25x30 cm. S28 består av en mørkebrun sandjord, som kan minne litt om matjorda, men en aning mer ”rosa”. I profil er strukturen 13 cm dyp. Dette fremstår ikke som et sikkert stolpehull.

S29: Stolpehull? Strukturen er sirkulær og ligger ca. 7 m sørvest for S21. Den måler 45x40 cm. Strukturen består av en mørkebrun sandjord med kullbiter. I profil var strukturen svært grunn, 8 cm. Strukturen fremstår ikke som et sikkert stolpehull.

S30: Stolpehull? Strukturen er sirkulær og ligger ca. 3 m nordvest for S29. Den måler 40x35 cm. Strukturen består av en mørkebrun sandjord med kullbiter. Strukturen er en anelse mørkere i midten, noe som kan tyde på at det er avtrykket etter selve stolpehullet. Profilen er 11 cm dyp og massen i profil er lik den i plan. Strukturen fremstår ikke som et sikkert stolpehull.

S31 og S32: Utgår

S33: Stolpehull? Struktur er sirkulær og ligger ca. 3 m nordvest for S30. Den måler 32x35 cm. Strukturen har en mørkebrun sandjord med kullbiter. I plan ligger det en stein (15x7 cm) innenfor strukturen i SØ delen. I profil stikker denne steinen ned langs kanten av nedgravningen, dvs. at nedgravningen går så vidt under steinen. Dette kan kanskje være en skoningsstein, men da er dette bunnen siden steinen stikker opp i plan. I profil er strukturen 9 cm dyp.

S34: Stolpehull? Strukturen er sirkulær og ligger ca. 1 m nordøst for S35. Den måler 33x27 cm. Strukturen består av en mørkebrun sandjord med kullbiter. Fyllmassen er også mykere og mangler småstein i forhold til undergrunnen. Strukturen er 12 cm dyp i profilen.

S35: Stolpehull? Strukturen er sirkulær og ligger ca 6 m sør for S33. Den måler 25x30 cm. Strukturen består av en mørkebrun sandjord med kullbiter. Enkelte steder er det sporadisk kullbiter. Strukturen har også en klar avgrensning i profil, og er 11 cm på det dypeste. Det er en ansamling av små kullbiter i vest og i midten av profilen.

S36: Utgår

S37: Nedgravning. Strukturen er oval og måler 1,5x0,8 m. Den avgrenses mot det omkringliggende området med en mørkbrun fet sandjord med innslag av kullbiter. Massen inneholder lite grus og stein som man ser ellers i undergrunnen. I plan har strukturen store flekker med svartbrunt lag med en del kull og kullbiter. Ved dokumentasjon og snitting ble det avkreftet at dette kunne være en kokegrop. Den inneholdt nesten ikke skjorbrent stein (ca 1 liter), og har også en uregelmessig nedgravning.

S38 og S39: Utgår

S40: Kokegrop/ildsted. Strukturen måler 1x 1,2 m og har en jevn sirkulær form. I plan avgrenset den seg med en mørkebrun sandjord. Sandjorda besto av en blanding av gulbrun sandjord, kull og noe matjord. I plan var det lite skjorbrent stein, så i utgangspunktet fremstod den ikke som en kokegrop. I profil var S40 mer kullholdig, men uten kullbiter. I bunnen av strukturen var det mer skjorbrent stein. De skjorbrente steinene i bunnen var flate skjorbrent stein. De skjorbrente steinene utgjorde ca 3-4 liter. S40 hadde ikke et klart kullag under de skjorbrente steinene, noe som kjennetegner kokegroper. Siden strukturen er såpass grunn på grunn av nedpløyning, er det vanskelig å si om den er en kokegrop eller et ildsted.

S41: Nedgravning. Strukturen er ca. 1,7 m lang og 20-40 cm bred. S41 har en avlang og ujevn form. Avgrenset ved en mørkebrun sandjord. Strukturen avgrenset seg fra undergrunnen ved en finere, humusholdig sandjord enn undergrunnen, som er mer grusaktig. Massen besto av en mørkebrun sandjord og hadde noen få innslag av kullbiter. Denne strukturen ble i utgangspunktet tolket som en mulig vegggrøft. Det ble derfor tatt et snitt/sjakt på tvers av strukturen. I den sørøstlige enden av sjakten lå det en klar ansamling av store stein (10-25 cm) 8-25 cm under overflaten. Disse lå i kanten av fyllskiftet. For å se om denne ansamlingen med stein fortsatte utvidet vi dette snittet 30 cm mot nordøst. Det viste seg da at ansamlingen med stein ikke fortsatte videre i strukturen. Det ble også gravd et snitt i den sørvestlige enden. Generelt i de snittene som ble gjort fremstod massen i nedgravningen slik den ble beskrevet i plan. Det var enkelte steder store stein i fyllskiftet, men dette kan være tilfeldig.

S42: Stolpehull. I plan er strukturen mer oval enn sirkulær i form og måler 45x55 cm. Strukturen ligger rett nordøst for S41. Jorda i S42 ligner mye på jorda i S41, altså mørkebrun sandjord med kullbiter. Ved snitting så man en tydelig nedgravning i profilen, litt skjev og 17 cm dyp. Noe som ikke kommer fram av plantegningen var at det i den sørøstlige delen av

snittet var to store stein (ca. 20x12 cm) i bunnen av strukturen. Disse steinene kan være skoningsstein.

S43: Stolpehull. Strukturen måler 35x35 cm og har en sirkulær form. Den ligger ca. 2,5 m nordvest for S42. S43 avgrenses mot den omkringliggende undergrunnen med en mørk ”spettet” sandjord. Den inneholder også kullbiter. I profil danner det seg et mørkere, dvs mindre ”spettet” område i sentrum og litt øst i nedgravningen. Det kan være restene etter selve stolpen. Strukturen er 19 cm dyp.

S44: Stolpehull? Sirkulær struktur, som måler 25x30 cm. Strukturen har en mørkebrun sandjord uten kullbiter. I profil er strukturen grunn, 10 cm dyp.

S45: Stolpehull? Sirkulær struktur som måler 30x32 cm. Den ligger ca. 4 m sør for S44. Strukturen består av en mørkebrun masse med kullbiter. I profil er strukturen 7 cm dyp.

S46: Stolpehull? Strukturen er sirkulær og måler 27x27 cm. Den ligger 1,5 m sør-sørøst for S45. Strukturen består av en mørkebrun masse med litt kull. Også her er nedgravning svært grunn, 7 cm dyp.

S47 og S48: Utgår

S49: Nedgravning. Sirkulær struktur som måler 65x50 cm. Den avgrenses mot det omkringliggende området med en mørkebrun/svart kullholdig sandjord. Denne strukturen ligger ca. 40 cm rett vest for S50.

S50: Nedgravning. Strukturen måler ca 45x45 cm og har en ujevn form. Den avgrenses mot det omkringliggende området med en mørkebrun/svart kullholdig sandjord. S50 og S49 var først tolket som mulige stolpehull. Ved dokumentering og snitting ble dette avkreftet. Massen er svært kullholdig med kullbiter, men mangler skjorbrent stein. De kan ha vært én struktur, kanskje et ildsted?

S30, S33, S34 og S35 ligger i grenseland når det gjelder området med omrotet masse, men selve strukturene ligger i urørt undergrunn. I samme område ligger S36 som også er en sirkulær struktur. Denne hadde en mer svak avgrensning i plan og ble derfor ikke videre dokumentert, men er med på plantegningen over feltet. Stolpehullene som er ”fylt” på plantegningen er snittet og tegnet i plan og profil. Total ble 27 strukturer snittet og dokumentert på felt C.

Felt D, Langlien

Totalt ble det åpnet 470 kvm på dette feltet. Feltet ligger midt på Langlien, helt øst, oppe i skogkanten. Feltet heller fra nord mot sør, samtidig ligger det på en ”flate” før åkeren heller vestover mot Ottestadstien. I den østlige delen av feltet består undergrunnen av brun sand. I det sørøstlige hjørnet er det svært fin masse og nesten steinfritt. Lengst inn i hjørnet kommer det lysegrå silt/leire med omrotet stein. I den vestlige delen av feltet består undergrunnen av brun sand/grus og mye småstein (morene). I midten av feltet ble det funnet to kullgroper, den ene var registrert i 2003. Helt nord ble det registrert to sirkulære strukturer. Kullgropene her

var mindre og annerledes i form enn de to andre på felt C. Kullgropene på felt D var mer ovale enn kvadratiske.

Beskrivelse av strukturer:

S51: Kullgrop. Strukturen er oval og uklar i formen. S51 ligger midt i feltet. Det kan ikke med sikkerhet sies om S51 har vært kvadratisk eller rektangulær. Enkelte deler av gropas ytterkant kan tyde på at den har vært kvadratisk. Deler av den vestre siden er forholdsvis rett, noe som kan tyde på at gropa var kvadratisk. Trolig er S51 nedpløyd slik at den har mistet den opprinnelige formen. Den måler 2,15x1,75 m. I plan ser man at kullgropa er tømt, mye matjord ble fjernet i midten av strukturen. I vestre del var en vollkant bevart, ellers var kullgropa avgrenset ved en jevn svart kullholdig masse uten kullbiter og stein. I profil beholdt strukturen den runde formen. Undergrunnen rundt består av svært mye småstein (morene). Massen var kullblandet, fuktig jord uten store stein. I bunnen derimot var det mye skjørbrent stein. I kanten av kullgropa, spesielt i vollen i vest var massen svartere og inneholdt mer kull.

S52: Kullgrop. Strukturen er oval i plan og ligger ca. 6 m nordøst for S51. Det er vanskelig å si om S52 har vært kvadratisk eller rektangulær, fordi strukturen har en uklar form. Enkelte deler av gropas ytterkant kan tyde på at den har vært kvadratisk. Den søndre og deler av den vestre siden er forholdsvis rett, noe som kan tyde på at gropa var kvadratisk. Trolig er S52 nedpløyd slik at den har mistet den opprinnelige formen. Den måler 110x160 cm. Strukturen er avgrenset av svart kullholdig masse med litt småstein. I den nordlige og østlige ytterkanten av strukturen er det store naturlige stein som også gir en slags avgrensning. I sør går det en liten arm ut av strukturen. Massen her er finere og brunere enn undergrunnen, ikke kullholdig, men med kullbiter. Den er på det dypeste 45 cm i den vestlige delen. I øst er den grunnere pga naturlig avgrensning av store stein i undergrunnen. I bunnen i vest er det også en stor naturlig stein som stikker opp. Denne er varmpåvirket (skjørbrent). Langs bunnen er det et lag med mye skjørbrent stein (slik som i S51). Massen i profilen er svart og kullholdig. I midten av profilen går det en ujevn arm på tvers (vannrett) som har en kraftigere kullholdig masse. I midten av denne er det antydning av et tynt lag med en litt blandet sandjord blant annet fra undergrunn. Det kan kanskje tyde på at kullgropa er blitt brukt to ganger. Armen som stakk ut i sør har en dybde på 7 cm og massen er den samme som i plan. Det er vanskelig å si om dette har en funksjon til kullgropa eller ikke, ettersom massen er svært forskjellig fra massen i kullgropa.

S53: Nedgravning. Strukturen er sirkulær og ligger helt nord i feltet. Den måler 70x70 cm. Strukturen er avgrenset av en mørkebrun masse med kullbiter. I profil beholder den avgrensningen og den er 30 cm dyp. Massen inneholder litt småstein, spesielt i den nederste delen.

S54: Nedgravning. Strukturen er sirkulær og ligger 1 m sør for S53. Den måler 50x50 cm. Strukturen har lik masse som S53, men ingen synlige kullbiter. I profil er strukturen 20 cm dyp og også denne inneholder en del småstein. I forhold til S53 var det ingen synlig kullbiter i profil.

S55 og S56: Utgår

DATERING

Det ble ikke gjort gjenstandsfunn under flateavdekkingen på Brennerijordet og Langliåkeren, så det er derfor ikke mulig å få en indikasjon på alderen til strukturene ut fra et gjenstandsmateriale. Flateavdekkingsundersøkelsen avdekket i alt seks kokegroper. Kokegroper har i hovedsak en datering til yngre bronsealder og eldre jernalder frem til ca 600 e. Kr. (Narmo 1996:83). Av kullgropene som lå på Brennerijordet og Langliåkeren, samt kullgropa fra røysfeltet, hadde tre en kvadratisk form, mens to er såpass nedpløyde at man ikke kan si noe med sikkerhet om formen. Under utgravningen viste S51 og S52 seg å være ujevnt ovale. Deler av ytterkantene var forholdsvis rette, noe som kan tyde på at de har hatt en kvadratisk/rektangulær form.

NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Fra Brennerijordet og Langlien er det tatt ut 33 kullprøver fra de ulike strukturene (se strukturliste). 13 prøver er treartsbestemt og datert. Prøvene stammer fra fire kokegroper/ildsteder, tre kullgrop og fire stolpehull (se tabell 1). Disse prøvene er ¹⁴C-datert med DF-nummer 3816. En av kokegropene er datert til BC 160-35, to til middelalder og en til nyere tid. Av de fire stolpehullene er tre datert til 1500-tallet eller yngre, mens et er datert til seinmiddelalder. De tre kullgropene er datert til middelalder. Totalt er sju dateringer fra middelalderen og en fra førromersk jernalder, mens de øvrige dateringene er fra 1500-tallet eller yngre.

Str. nr.	Tolkning	Pr.nr.	Ved	Lab. Ref.	Datering	Felt	C-nummer
S1	Kokegrop/ildsted	K15	fur	TUa-5213	AD 1165-1225	A	C54090/2
S3	Kokegrop/ildsted	K21	Furu	TUa-5214	AD 1425-1450	B	C54090/3
S4	Kokegrop	K20	Bjørk	Tua-5215	BC 160-35	B	C54090/4
S5	Kullgrop	K14	gran	T-17544	AD 1305-1415	B	C54090/10
S6	Kullgrop	K23	Furu	Tua-5216	AD 1160-1225	C	C54090/9
S19	Stolpehull	K27	Furu	Tua-5217	AD 1525-1655	C	C54090/14
S21	Stolpehull	K26	Furu	Tua-5218	Yngre enn AD 1670	C	C54090/13
S39	Kullgrop	K06	Gran	Tua-5219	AD 1220-1280	Rø	C54091/1
S39	Kullgrop	K08	Furu og bjørk	Tua-5220	AD 1275-1295	Rø	C54091/2
S40	Kokegrop/ildsted	K28	Bjørk	Tua-5221	Yngre enn AD 1680	C	C54090/6
S42	Stolpehull	K31	Bjørk	Tua-5222	AD 1675-1945	C	C54090/11
S43	Stolpehull	K32	Furu	Tua-5223	AD 1310-1410	C	C54090/12
S52	Kullgrop	K16	Furu og bjørk	Tua-5224	Yngre enn AD 1695	D	C54090/7

Tabell 1: ¹⁴C-dateringer fra flateavdekkingen.

5.5.4 RØYSFELTET

Det undersøkte røysfeltet inneholdt til sammen 24 røyser. Fem rydningsrøyser, en kullgrop, en steinsatt grøft og en steinstreng ble snittet og dokumentert. Røysene ligger alle i et åpent beitelandskap med noe einerbusker, bjørk og furu. Alle røysene ble gitt nye numre slik at når det her refereres til for eksempel R18, er ikke det den røysa fylkeskommunen registrerte som R18. I tillegg til fylkeskommunens registrerte røyser ble det også funnet to nye røyser (R22 og R23). To av fylkeskommunens registrerte røyser viste seg ved snitting med maskin å bare være større gresstuer uten stein (R5 og R11). Av 24 røyser ble syv snittet, og av dem ble fem dokumentert. I tillegg omfattet feltet en steinstreng som ble snittet på to steder. Det ble også gravd to sjakter innenfor røysfeltet. Dette ble gjort for å skaffe en bedre oversikt over dyrkningsaktivitetene samt å se etter andre strukturer i undergrunnen. Siden man i starten av undersøkelsen ville finne ut om noen av røysene kunne være gravrøyser, ble røysene R1, R2 og R3 avtorvet og tegnet i plan, før de ble snittet med gravemaskin. Jordsmonnet består av selvdrenerende morene. Før undersøkelsen startet så det ut som om flere av røysene kunne ha en punktbrink, det vil si at jord under dyrkningsprosessen har seget inn over den øvre kanten av røysa, og dannet en jordkappe eller en liten brink. Avtorvingen og sjaktingen av fem av røysene har derimot vist at ingen av de undersøkte røysene hadde punktbrink. Det at det så ut som at enkelte røyser hadde punktbrink skyldes trolig at flere lå i hellende terreng og var overgrodde.

Figur 2. Oversiktsbilde over landskapet der røysfeltet ligger

Røys 1 ligger i et svakt hellende terreng mot vest, og er lokalisert ca 12 m vest for den røysa som er regulert til spesialområde bevaring (R18, fylkeskommunens R28). Røys 1 er rund og måler 3 m nord-sør og 3 m øst-vest. Røysa var en av tre røyser som ble avtorvet og tegnet i plan. Røysa består av en del større og mindre stein, som varierer fra 10 til 50 cm i diameter. I

røysa var en større jordfast stein synlig. Røysas sentrum lager en topp, der det ser ut til at et lag med mindre stein ligger på toppen av noe større stein. I det øverste "laget" finnes også noen få nevestore fragmenter av rødbrun tegl. Fra røysas midt- og toppunkt brer den seg ut med nokså jevnt fall til alle sider. Om lag 1 m ut fra røysas ytre avgrensning ligger det enkelte steiner. Etter at røysa var avtorvet og dokumentert i plan, ble sjakten lagt ut i retning øst-vest.

Beskrivelse av røysas profil:

Lag 1: 0-5 cm tykt torvlag med gress og røtter.

Lag 2: 10-20 cm tykt. Løst, omrotet, grått, humusholdig jordlag. Laget er et mulig dyrkningslag.

Lag 3: Undergrunn bestående av gulbrun morenejord.

Lag 4: 4-45 cm tykt mørkbrunt røysfyll bestående av omdannet torvjord og brunjord.

Lag 5: Morenejord med jernutfelling.

Lag 6: Steril undergrunn med alunskifer

I profilen ser man at selve røysa består av et røysfyll som går ned til undergrunnen, som består av morenejord med grus, sand og stein. Røysa ligger altså ikke over gammel dyrkningsjord. I røysas østre kant, under torvlaget, er et løst, omrotet, grått humusholdig jordlag synlig. Laget slutter ca 70 cm foran røysas ytterkant i øst. Laget er et mulig dyrkningslag. Lag 2 er også synlig i røysas vestlige del. Her ligger laget helt opp mot røysas ytterste del. Bortsett fra et lite opphold der lag 1 går ned i lag 3, fortsetter lag 2 videre mot vest. Fra røys 1 er det tatt ut tre kullprøver og fire serier med pollenprøver (se profiltegning).

Røys 2 ligger i en grensesone der terrenget går fra å være en flate med svak helling til å bli en skråning med sterk helling mot sør. Røysa ligger 28 m sørsørøst for Røys 1 og 16 m sør for Røys 9. Røysa har en oval form. Den måler 4,2 m nord-sør, og 3,4 m øst-vest. Avtorvingen av røysa viste at steinansamlingen er mindre og mer spredt enn sammenlignet med Røys 1. Røys 2 har større og mindre stein, som varierer i størrelse fra 10 til 40 cm. Siden røysa inneholdt en del jord var det ikke mulig i plan å se noen jordfaste steiner. Etter at røysa var avtorvet og dokumentert i plan, ble sjakten lagt ut i retning nord-sør.

Figur 3. Deler av profilen til røys 2.

Beskrivelse av røysas profil:

Lag 1: 0-15 cm tykt torvlag med gress og røtter.

Lag 2: 10-40 cm tykt, mørkbrunt, røysfyll bestående av omdannet torvjord og brunjord.

Lag 3: 4-22 cm tykt. Løst, omrotet, brunt, humusholdig jordlag. Laget er et mulig dyrkningslag.

Lag 4: Undergrunn bestående av gulbrun morenejord.

Lag 5: Steril undergrunn med leire og alunskifer.

I profilen ser man at selve røysa består av et røysfyll som går ned til undergrunnen som består av morenejord med grus, sand og stein. Røysa ligger altså ikke over gammel dyrkningsjord. I profilen ser man at lag 3 (mulig dyrkningslag) bare finnes i den nordlige delen av røysa. Laget stopper der røysfyllet begynner, men fortsetter videre mot nord. Lag 3 går altså ikke inn under røysa. Utenfor røysa i sør ligger torvlaget over morenejorden. Fra røys 2 er det tatt ut to kullprøver og en serie med pollenprøver.

Røys 3 ligger i et svakt vesthellende terreng. Røysa ligger 20 meter nordvest for røys 2 og 12 m vest for røys 9. Røysa har en avlang utstrekning. Den måler 3,8 m øst-vest og 2,4 m nord-sør. Før røysa ble avtorvet og ryddet, sto det rognebærtrær og einerbusker på og rundt røysa. Røysa var sparsomt overdekket av mose og torv. Røysa har større og mindre stein, som varierer i størrelse fra 10 til 30 cm. I røysas østlige utkant lå en stor jordfast stein. Hovedkonsentrasjonen av stein laget et lite platå i røysa med en liten topp mot røysas sentrum. Etter at røysa var avtorvet og dokumentert i plan, ble sjakten lagt ut i retning øst-vest.

Beskrivelse av røysas profil:

Lag 1: 0-10 cm tykt torvlag med mose, gress og røtter.

Lag 2: 8-50 cm tykt mørkbrunt røysfyll bestående av omdannet torvjord og brunjord.

Lag 3: 6-30 cm tykt. Løst, omrotet, grått, humusholdig jordlag. Laget er et mulig dyrkningslag.

Lag 4: Undergrunn bestående av gulbrun morenejord.

Lag 5: Mørkgrå leire med alunskifer.

I profilen ser man at selve røysa består av et røysfyll som går ned til undergrunnen som består av morenejord med grus, sand og stein. Røysa ligger altså ikke over gammel dyrkningsjord. I profilen ser man at lag 3 (mulig dyrkningslag) finnes utenfor røysas østlige og vestlige del. I den vestlige delen blir lag 3 mørkebrunt lenger mot vest. I røys 3 satt steinene løst, og det var problemer med å tegne profilen fordi nye stein hele tiden raste ut. Fra røys 3 er det tatt ut en kullprøve og to serier med pollenprøver, samt en enkelt pollenprøve i den vestlige delen av røysa.

Røys 4 ligger i et terreng som skråner svakt mot sør. På nordsiden av røysa er det en liten sti. Røysa ligger ca fire meter vest for røys 6 og ca 10 m vest for røys 7. Røys 4 er rund i formen og måler 3 m øst-vest og 2,8 m nord-sør. Røysa ble ikke avtorvet før den ble snittet, og den var ganske overgrodd av gress og mose. Lite av røysas stein var derfor synlig på overflaten. Steinene i røysa målte mellom 10 og 35 cm i diameter. Noe stein ligger også spredt rundt røysas sentrum. Da røysa skulle snittes ble sjakten lagt nord-sør og den gikk også gjennom røys 5 som lå 6 m nord for røys 4. Som tidligere nevnt viste sjakten at røys 5 ikke var noen røys, men bare en noe forhøyet gresstue uten stein.

Beskrivelse av røysas profil:

Lag 1: 0-10 cm tykt torvlag med mose, gress og røtter.

Lag 2: 8-25 cm tykt. Løst, omrotet, brunt, humusholdig jordlag. Laget var fuktigere mot nordsiden av røysa enn den var mot sør. Laget er et mulig dyrkningslag.

Lag 3: 6-40 cm tykt mørkbrunt røysfyll bestående av omdannet torvjord og brunjord.

Lag 3a: Røysfyll med en noe lysere brunfarge

Lag 4: Undergrunn bestående av gulbrun morenejord.

Lag 4a: 8-40 cm tykk gulbrun morenejord med noe mer sandjord.

Lag 5: Fin, gråhvit sand.

I profilen ser man at selve røysa består av et røysfyll som går ned til undergrunnen som består av morenejord med grus, sand og stein. Røysa ligger altså ikke over gammel dyrkningsjord. I profilen ser man at lag 2 (mulig dyrkningslag) finnes utenfor røysas nordlige og sørlige del. I nord stopper lag 2 80 cm foran starten på røysfyllet. I sør går derimot lag 2 helt inn til røysfyllet. I røys 4 var det en litt mer sandholdig morenejord (lag 4a) som lå delvis over den grovere morenejorden (lag 4). Under morenejorden lå det et lag med fin, gråhvit sand. Sandkornene var av strandsandtypen. Fra røys 4 er det tatt ut en kullprøve og en serie med pollenprøver. Røysa besto av en del løs stein, som raste ut under opprenskning. Steiner som sees på tegning kan derfor mangle på fotografiene.

Røys 13 ligger i et nordhellende terreng. Røysa ligger 12 m nordvest for røys 1 og 17 m sørvest for røys 14. Røys 13 ble ikke avtorvet før den ble snittet, og den var ganske overgrodd av gress og einerkratt. Lite av røysas stein var derfor synlig på overflaten. Midt i røysa sto det en jordfast stein. Steinene i røysa målte fra 6 cm til 25 cm. Røysa, som var rund i formen, målte 3,6 m nord-sør og 3,3 m øst-vest. Sjakten ble lagt nord-sør i røysa.

Beskrivelse av røysas profil:

Lag 1: 0-8 cm tykt torvlag med mose, gress og røtter.

Lag 2: 20-32 cm tykt. Løst, omrotet, mørkbrunt, humusholdig jordlag. Laget er et mulig dyrkningslag.

Lag 3: Undergrunn bestående av gulbrun morenejord.

Lag 4: 10-30 cm tykt mørkbrunt røysfyll bestående av omdannet torvjord og brunjord.

Lag 5: Grå leire

Lag 6: Mørkgrå alunskifer.

I profilen ser man at selve røysa består av et røysfyll som går ned til undergrunnen som består av morenejord med grus, sand og stein. Røysa ligger altså ikke over gammel dyrkningsjord. I profilen ser man at lag 2 (mulig dyrkningslag) finnes utenfor røysas nordlige og sørlige del. Laget går helt inntil røysfyllet på begge sider. I den nordlige delen er det et område med leire (lag 5) som går helt opp til lag 2. Midt i røysa stopper røysfyllet mot en større jordfast stein. Fra røysa er det tatt ut en kullprøve og to serier med pollenprøver.

Andre røyser på røysfeltet:

Under følger en kort beskrivelse av de andre røysene som ikke ble undersøkt på røysfeltet.

Røys 5 Utgår. Den viste seg som tidligere nevnt å ikke være en røys, men bare en forhøyet overgrodd, gresstue.

Røys 6 ligger i et sørhellende terreng. Rett på nordsiden av røysa er det en sti. Røysa ligger ca 4 m øst for røys 4 og seks m vest for røys 7. Røys 6 har en sirkulær form, og måler 3 m nord-sør og 2,5 m øst-vest. Røysa er overgrodd og lite stein er synlig på overflaten.

Røys 7 ligger i et slakt, sørhellende terreng. Røysa ligger seks m øst for røys 6 og 10 m øst for røys 4. Røys 7 har en sirkulær form og måler 3 m øst-vest og 3 m nord-sør. Røysa er overgrodd, men noen få steiner er synlig i den søndre delen. I sør er det også en sti.

Røys 8 ligger i et svakt vesthellende terreng. Røysa ligger 10 m nordvest for røys 9 og 13 m sørvest for røys 13. Midt i røysa er det en jordfast stein. Andre steiner er ikke synlige, siden røysa er overgrodd. Den har en sirkulær form og måler 4,5 m nord-sør og 3,5 m øst-vest.

Røys 9 ligger i et svakt sørvesthellende terreng. Røysa ligger 10 m sørøst for røys 8 og 16 m nord for røys 2. Røysa har en sirkulær form og måler 3,5 m øst-vest og 2,6 m nord-sør. Sentralt i røysa står en stor jordfast stein.

Røys 10 ligger på en flate som skråner svakt mot sør. Røysa ligger 15 m sør for røys 1 og 18 m øst-nordøst for røys 2. Røys 2 har en sirkulær form og måler 4,7 m nord-sør og 4,7 m øst-vest. I røysa er det en jordfast stein.

Røys 11 Utgår. Den viste seg som tidligere nevnt å ikke være en røys, men bare en forhøyet overgrodd, gresstue.

Røys 12 ligger i et svakt sørvesthellende område. Røysa ligger fem m nordvest for røys 23 og 13 m sør for røys 3. Røys 12 har en sirkulær form og måler 4,5 m øst-vest og 5,5 m nord-sør. I den sørlige delen av røysa ligger en stor jordfast stein. Ellers er røysa ganske overgrodd.

Røys 14 ligger i en skråning som heller mot nord. Røysa ligger 15 m nordøst for røys 13 og 16 m vest for røys 15. Røys 14 har en sirkulær form og måler 3,8 m nord-sør og 3 m øst-vest. Røysa er overgrodd. Røys 14 ble sjaktet med maskin. Det var ikke tid til å gjøre noen annen dokumentasjon av profilen enn foto.

Røys 15 ligger i en skråning som heller mot nord. Røysa ligger 16 m øst for røys 14 og 24 m vest-sørvest for røys 19. I røysa står et stort grantre, men det var mulig å se at røysa inneholdt stein med diameter fra 8 til 50 cm. I røysa var det også en jordfast stein. Røysa er sirkulær og måler 4 m nord-sør og 4 m øst-vest.

Røys 16 ligger i et terreng som heller svakt mot sør. Røysa ligger 18 m øst for røys 21 og 34 m nordvest for røys 22. Røys 16 ser ut til å være skadet av en moderne grøft i den østlige delen. Ellers er røysa overgrodd med gress og einerkratt. Den måler 3,7 m øst-vest og 5,5 m nord-sør.

Røys 17 ligger i et terreng som heller svakt mot sør, og er lokalisert helt inntil gjerdet som skiller beiteområdet fra Langliåkeren. Røysa ligger 10 m nordøst for røys 16 og 27 m øst for røys 21. Røysa er sirkulær og måler 5 m nord-sør og 4,5 m øst-vest. Den er overgrodd med gress.

Røys 18 ligger på en flate som skråner svakt mot øst. Den er den eneste røysa i røysfeltet som er regulert til spesialområde bevaring. Røys 18 ligger 12 m øst for røys 1 og 30 m vest for røys 20. Røysa har en oval form og måler 5,6 m nord-sør og 4 m øst-vest. Midt i røysa står et stort furutre. Ellers er røysa noe overgrodd med gress og mose.

Røys 19 ligger i en nordhellende skråning. Røysa ligger 24 m øst-nordøst for røys 15 og 22 m nord for røys 20. Røysa inneholder mye stor stein og kan muligens være yngre enn de andre røysene. Den er kastet opp rundt en jordfast stein. Steinene har en diameter fra 15 til 50 cm, der mesteparten ligger opp mot den største diameteren. Røysa er sirkulær og måler 5,5 m nord-sør og 4,5 m øst-vest.

Røys 20 ligger i en østhellende skråning. Røysa ligger 22 m sør for røys 19 og 30 m øst for røys 18. Røysa har en sirkulær form og måler 3 m nord-sør og 3,8 øst-vest. Røysa er noe tilgrodd med gress og einerkratt.

Røys 21 ligger i sørhellende, slak skråning, og er lokalisert helt inntil gjerdet som skiller beiteområdet fra Langlijordet i nord. Røysa ligger 18 m vest for røys 16 og 28 m vest for røys 17. Røysa er noe tilgrodd, men noe stein er synlig. Steinen har en diameter fra 10 til 50 cm. Røysa har en oval form og måler 3 m nord-sør og 4,5 m øst-vest.

Røys 22 ligger på en flate inne i et tett kratt. Røysa ligger 34 m sørøst for røys 16 og 22 m nordøst for røys 4. Røysa har en oval form og måler 7 m nord-sør og 2,5 m øst-vest. Steinene som var synlige hadde en diameter fra 10 til 30 cm.

Røys 23 ligger i en sørvesthellende skråning, i den sørvestre delen av røysfeltet. Røysa ligger 6 m vest for røys 24 og 10 m vestnordvest for røys 25. Røysa er liten og rund, og måler 2 m nord-sør og 1,2 m øst-vest. Den er ganske overgrodd, men synlig stein har en diameter fra 10-30 cm.

Røys 24 ligger i en sørvesthellende skråning, i den sørvestre delen av røysfeltet. Røysa ligger 6 m øst for røys 23 og 6 m nord for røys 25. Røys 24 har en oval form og måler 3 m nord-sør og 1,5 m øst-vest. Røysa er overgrodd, men synlig stein har en diameter fra 10 til 15 cm.

Røys 25 ligger i en sørvesthellende skråning, i den sørvestre delen av røysfeltet. Røysa ligger 6 m sør for røys 24 og 10 m øst-sørøst for røys 23. Røys 25 har en sirkulær form og måler 3,5 m nord-sør og 3 m øst-vest. Røysa er overgrodd men synlig stein har en diameter fra 8 til 20 cm.

Røys 26 ligger i en sørvesthellende skråning, i den sørvestre delen av røysfeltet. Røysa ligger 10 m øst for røys 24 og 11 m sør for kullgrop S39. Røysa har en sirkulær form og måler 3,5 m nord-sør og 3,6 m øst-vest. Røysa er overgrodd med gress.

Steinstreng og steinsatt grøft:

Da NIKU hadde en konsekvensutredning på Atlungstad i 2000 fant de en steinstreng inne på røysfeltet. Den hadde orientering øst-vest, var 13 m lang og to m bred. Etter en nærmere undersøkelse av et tett kratt vest og nordvest for steinstrengen, viste det seg at den fortsatt i den retningen. Steinstrengen hadde et lite brudd i den vestlige enden, som gjorde at

fortsettelsen ikke ble oppdaget. Hele steinstrengen har derfor en lengde på ca 76 m. Den første delen av steinstrengen går mot vest før den får mer en nordvestlig retning. De siste 20 meterne av steinstrengen har derimot en mer vestlig retning igjen. Det var ikke mulig å følge den mer mot øst enn det som allerede var registrert. Steinstrengen lå i hovedsak over dyrkningslaget og var lite synlig på overflaten. De synlige steinene i steinstrengen har en diameter fra 10 til 40 cm. Men de fleste har en diameter på omtrent 20-30 cm. Steinstrengen består i hovedsak av 1 til 2 lag med stein. Den ble snittet i både den østlige og vestlige enden, men det var bare tid til å tegne profilen i den østlige sjakten. Sjakten ble lagt nord-sør. I profilen var det først et torvlag (lag 1) på 8 til 20 cm. Under torvlaget var det et løst brunt, humusholdig jordlag, som er et mulig dyrkningslag (lag 2). Den ene av de to steinene som var synlige i profilen lå i torvlaget, mens den andre lå ned i det brune jordlaget. Lag 2 (4 til 20 cm tykt) fortsatte videre sørover i sjakten. Under lag 2 kom man ned på den gulbrune undergrunnen som består av morenejord. I den sørlige delen av steinstrengen stopper morenejorden og et område med grågrønn leire fortsetter videre sørover. Sjakten avslørte en steinsatt grøft som lå ca 2 m sør for steinstrengen. Grøfta er helt fylt opp med stein med en diameter fra 8 til 30 cm, og var ikke synlig på overflaten. Den er 80 cm dyp og har en bunn som er buet og dypest i nord. I bunnen er grøfta 80 cm bred. Den steinsatte grøfta ble også gjenfunnet i sjakten i vest. Profilen viser at over steinene er det et tynt lag med morenejord, og over der ligger torvlaget. Like sør for grøfta har masser blitt lagt oppe på hverandre trolig i forbindelse med at grøfta ble anlagt. Steinstrengen var ikke avmerket på et kart fra 1841, som grunneier John Peder Atlungstad fremviste. Steinstrengen må enten være eldre eller yngre enn dette årstallet. Den steinsatte grøfta var såpass dyp og tettpakket med stein at man får inntrykk av at den er anlagt med hjelp av moderne redskaper.

Kullgrop S39 sørvest i røysfeltet.

Selve gropa ligger inntil en sti, og kullgropas vestre side har åpenbart blitt tråkket ned. Derfor er ingen voll synlig i vest. I nord finnes heller ingen voll, trolig på grunn av en annen gropa, som er oppstått i forbindelse med masseuttak. For sikkerhets skyld ble det tatt jordbor-prøver i gropa, men det ble ikke funnet trekull. I kullgropas sørøstre del er en svak voll synlig. Fra vest mot øst måler gropa 6,10 m, og fra nord mot sør måler gropa 6,4 m. Der vollen er synlig er kullgropas størrelse målt fra vollens ytre kant. Vollen i sørøst er ca 1 m bred. Kullgropa ble snittet med maskin slik at det ble en nord-sør gående profil. I profilen smalnet kullgropa litt innover i bunnen, men den var åpenbart kvadratisk i bunnen. Snittingen ble stoppet når det var gravd ca 0,4 m ned i undergrunnen fra under torvkanten. Kullgropa ble da dokumentert i flaten. Deretter ble de siste massene gravd ut slik at man fikk en profil gjennom hele kullgropa. Gropa inneholdt lite stein og skjørbrunt stein. Noen store kullbiter lå nær gropas kanter. Undergrunnen nederst i kullgropa og delvis i den sørlige delen av profilen var veldig hard og kompakt og måtte hakkes vekk. Det ble tatt ut fem kullprøver, som er tatt både i plan og profil (se profil- og plantegning). Det kan se ut som om kullgropa har to bruksfaser, og kullprøvene er derfor tatt ut fra de ulike lagene for å gjøre det mulig å datere bruksfasene.

DATERING

På røysfeltet ble det heller ikke gjort gjenstandsfunn. Rydningsrøyser er vanskelige å datere ut fra rent morfologiske kriterier, og kan ha vært brukt over en lang tidsperiode. Fra

rydningsrøysene ble det tatt ut kullprøver som ga små, men tilstrekkelige mengder trekull til AMS-dateringer, og sju prøver ble datert.

NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Fra alle fem rydningsrøysene ble det tatt ut i alt ni jordprøver. Det ble forsøkt å finne trekull i den ene kullprøven fra R1 (K6). Dette lyktes ikke og den prøven utgår. Ved vasking av de andre prøvene ble det funnet tilstrekkelig med trekull og sju av prøvene er datert (se tabell nedenfor).

Røys	Tolkning	Form	Mål	Kullpr.	Ved	Vekt	Lab. Ref.	Alder BP	Datering	Kom.	C-nr.
R03	Rydningsrøys	Oval	3,8 m Ø-V, 2,4 m N-S	K1	6 bjørk, resten furu	0,2 g	Tua-6439	110±30	Yngre enn AD 1690		C54091/48
R02	Rydningsrøys	Oval	4,2 m N-S, 3,4 m Ø-V	K2	Furu	2,1 g				Dårlig kontekst, ikke datert	C54091/46
R02				K3	1 bjørk, resten furu	0,1 g	Tua-6440	870±30	AD 1165-1225		C54091/47
R01	Rydningsrøys	Rund	3 m i diameter	K4	Furu	1,4 g	Tua-6441	550±30	AD 1400-1425		C54091/44
R01				K5	1 bjørk, resten furu	0,1 g	Tua-6442	1160±40	AD 865-960		C54091/45
R01				K6						Utgår	
R04	Rydningsrøys	Rund	3 m i diameter	K7	1 bjørk, resten furu	0,3 g	Tua-6443	140±30	AD 1680-1940		C54091/49
R13	Rydningsrøys	Rund	3,6 m i diameter	K8	1 bjørk, resten furu	0,1 g	Tua-6444	185±40	Yngre enn AD 1665		C54091/50
R13				K9	Furu	0,7 g	Tua-6445	330±40	AD 1485-1645		C54091/51

Tabell 2. Liste over kullprøver fra rydningsrøysene

Fra kullgropa S39 i røysfeltet foreligger det fem kullprøver. To av disse er treartsbestemt og ¹⁴C-datert.

Str.	Tolkning	Pr.nr.	Ved	Lab. Ref.	Datering	C-nummer
S39	kullgrop	K06	Gran	Tua-5219	AD 1220-1280	C54091/1
S39		K08	Furu og bjørk	Tua-5220	AD 1275-1295	C54091/2

Tabell 3. Liste over kullprøver fra kullgropa på røysfeltet

På røysfeltet er det tatt ut i alt 38 pollenprøver fra de fem undersøkte rydningsrøysene. Av disse er 24 stykker analysert av Helge Høeg.

R1	Resultat	R2	Resultat	R13	Resultat	C-nr.
P14	Tom, litt kull	P10	Tom	33	1 mjøddurt, litt kull	C54091
P15	Tom, litt kull	P11	Tom	34	Tom, litt kull	C54091
P16	Tom, noe kull	P12	Bjørk, furu, or, gran, gress, urter, noe kullstøv	35	Tom, mye kull	C54091
P17	Tom, mye kull	P13	Bjørk, furu, or, gran, gress, urter, bygg, mye kullstøv	36	Tom, mye kull	C54091
P18	Tom, mye kull			37	1 furu, 1 or, 1 gran, mye kull	C54091
P19	Tom			38	Bjørk, furu, hassel, or, gran, gress, urter, bygg, mye kull	C54091
P20	Tom, mye kull					C54091
P21	Tom, litt kull					C54091
P22	1 gresspollen, mye kull					C54091
P23	½ gran, mye kull					C54091
P24	Tom, mye kull					C54091
P25	Tom, mye kull					C54091
P26	Tom, mye kull					C54091
P27	½ furu, 1 or, mye kull					C54091
P28	Ikke analysert					C54091

Tabell 4: Innsendte pollenprøver fra R1, R2 og R13.

Pollenseriene inneholder svært lite pollen, men viser at det har vært dyrket bygg i tilknytning til rydningsrøysene etter graninnvandringen. Dette stemmer godt over ens med dateringene fra rydningsrøysene som viser aktivitet på rydningsrøysfeltet i vikingtid og middelalder. Pollenprøvene er tatt fra røysfyll og dyrkningslag, og representerer dermed trolig pollen fra brukstida til rydningsrøysfeltet, og ikke seinere aktivitet. I røys 1 er det funnet trekullstøv også i pollenprøver fra det som har blitt tolket som steril morene. Dette kan antyde at øvre del av morenen kan være dyrket. En annen mulighet er at kullstøvet er tilført ved ulike former for biologisk aktivitet (mark, røtter). Også fra røys 13 er det funnet et pollen fra mjøddurt og litt kullstøv i en prøve som er hentet fra et lag som er tolket som steril morene.

5.6 VURDERING AV UTGRAVINGSRESULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

SPOR FRA STEINBRUKENDE TID:

Den første uken i felt ble det prøvestykket etter steinalderlokalteter i skogbrynet øst for Langlijordet. I tillegg ble også enkelte områder av selve Langlijordet undersøkt ved å grave prøvekvadrater og prøveruter. Under åkervandringen i 2000 ble det funnet ca. 10 avslag av kvartsitt, og befaringen i 1999 førte til at en flekke av mørk grå kvartsitt ble funnet. Det er derfor trolig at det har ligget en steinalderlokaltet i den nordre delen av teigen. Siden det var funnet slatte artefakter i kvarts i matjorda, var det også håp om å påvise bevarte rester etter

lokaliteten som for eksempel ildsted i dyrka mark. Funn av for eksempel ildsteder kunne ha gitt radiologiske dateringer av bosetningsaktiviteten fra steinbrukende tid. Funn av artefakter og dateringer kunne bidra med å sette lokaliteten inn i en kulturhistorisk sammenheng. Flere gjenstander eller strukturer fra steinalderlokaliteten ble derimot ikke funnet i løpet av undersøkelsen i 2004. Gjenstandene av kvartsitt lå i matjorda, og det er derfor sannsynlig at lokaliteten er pløyd vekk. Funnspredningen av kvartsittavslagene omfattet den nordligste fjerdedelen av teigen, noe som tyder på at det har ligget en forholdsvis stor lokalitet i åkeren. Inne i skogbrynet øst for Langlijordet ble det heller ikke påvist bosetningsaktivitet fra steinbrukende tid. I 1997 ble det foretatt registreringer av steinalderboplasser i strandområdene langs Mjøsa. Det ble funnet ca 60 lokaliteter, hvorav 42 i Stange, innenfor en strekning fra Tangen i sør til Rekstadstranda i nord. På flere av disse lokalitetene ble det funnet store mengder skjørbrent stein. Gjenstandsmaterialet som ble funnet består av grove avslag av kvartsitt og kvarts, samt noe flint. I følge Joel Boaz kan store mengder skjørbrent stein og slått kvartsitt indikere en datering innenfor senneolitikum/bronsealder. Dette bygger på kunnskap fra utgravningene på Rødsmoen, og at flere av lokalitetene ligger i nærheten av gravrøyser- og felt av bronsealderkarakter langs Mjøsa (Boaz 1997a, 1997b). I Stange og i Ringsaker er det registrert steinalderlokaliteter langs Mjøsa (Amundsen 1999).

KULLGROPER:

Undersøkelsen på Atlungstad avdekket til sammen fem kullgroper. To lå på Brennerijordet, to på Langlien og en lå i den sørvestre delen av røysfeltet. Tre av kullgropene hadde en kvadratisk form, mens de to på Langlien var såpass nedpløyde at man ikke kan være sikker på hvilken form kullgropene i utgangspunktet har hatt. Kullgrop er en grop som er beregnet på kullproduksjon. I kullgropene ble det stablet trestokker, med en diameter på ca 10 cm, som ble forkullet. Kullet ble deretter enten brukt som fyringsmateriale i jernvinner eller i forbindelse med smiing. Ut fra over 300 ¹⁴C-dateringer mener Jan Henning Larsen at kullgropenes hovedbrukstid har vært fra 900 til 1450/1500, med tyngdepunktet på 1200-tallet (Larsen 2004:154). Kullgropene kan enten være integrert i jernvinneanlegg eller de kan danne en punktsverm rundt anleggene. Dokkfløy, Hedemarken, Gudbrandsdalen, Valdres og Hallingdal er eksempler på førstnevnte, mens man på Rødsmoen og Gråfjell ser at kullgropene danner en punktsverm rundt anleggene. Kullgropene kan også ligge nær innmarka nede i dalene og på flatbygdene der det ikke er påvist spor etter jernutvinning (Larsen 2004:152). Disse gropene blir satt i sammenheng med produksjon av kull til smiing (Narmo 1997:134). På Atlungstad ligger nettopp kullgropene på flatbygda nær innmarka. I det registrerte området er det ikke påvist spor etter jernutvinning. Få eller ingen myrer i området kan også være en indikasjon på at det ikke har foregått jernproduksjon på et sted. Siden det var bestemt at det bare skulle åpnes begrensede felter rundt de allerede registrerte fornminnene på Atlungstad, er det områder som ikke er undersøkt ved flateavdekking. Det er derfor vanskelig å si med sikkerhet at det ikke har foregått jernutvinning på Atlungstad. Narmo mener at de optimale områdene for jernproduksjonen vanligvis ligger et stykke ut i utmarka. En større konsentrasjon av kullgroper i den innmarksnære utmarka kan derfor i seg selv være en indikasjon på produksjon av smiekull (Narmo 1997:134). På Grundset på Elverum i Hedmark fant for eksempel ikke Egil Mikkelsen noen jernframstillingsplasser til sine kullgroper (Mikkelsen 1986:14-29). Beliggenhet og mangel på spor etter jernutvinning kan derfor være en indikasjon på at kullgropene på Atlungstad skal settes i sammenheng med produksjon av smiekull.

De av kullgropene på Atlungstad som det har vært mulig å bestemme formen på, passer inn i bildet av at kvadratiske og rektangulære kullgroper er et østlig trekk. Sirkulære groper skal ikke være undersøkt i søndre del av Hedmark (Narmo 2000:143). Jan Henning Larsen mener de kvadratiske kullgropene går så langt nord som til Stor-Elvdal, der gropene virker sirkulære (Larsen 2004:153).

Det er datert tre kullgroper som en del av undersøkelsen (S5, S6 og S39). De fem dateringene av disse har gitt en datering som er yngre enn 1695, mens de øvrige fire dateringene har en ytre ramme 1160-1415 AD. Dette er innenfor hva som pleier å være dateringsrammen for kullgroper i Hedmark, selv om den seine middelalderdateringen (AD 1305-1415), nok er noe seinere enn de fleste dateringene fra østre del av Hedmark. Det må likevel bemerkes at noen av de mer innmarksnære kullgropene på Rødsmoen fikk en datering som strakk seg opp mot 1400 AD (Narmo 1997).

BOSETNINGSSPOR PÅ BRENNERIJORDET OG LANGLIEN:

På Brennerijordet ble det funnet to kokegroper og fire kokegroper/ildsteder. Kokegroper finnes på gravfelt, stølsvoller, boplasser, omkring kretsformede tunanlegg, ved middelalderkirker, enkeltliggende, langs vassdrag og i større felt uten tilknytning til samtidig bosetning (Narmo 1996:79). Kokegropene er tolket som forhistoriske "steikeovner" og defineres ut fra at de har et markert kullag i bunnen og et overliggende lag av skjørbrønt stein. Kokegropene på Brennerijordet skilte seg litt fra den vanlige definisjonen ved at de ikke hadde et markert kullag i bunnen av gropene. I stedet var jorda i profilen generelt kullholdig. Dette kan skyldes at gropene var så nedpløyde at det bare er bunnen av gropene igjen, men fire av gropene kan også være ildsteder. Kokegropene har i hovedsak blitt datert til yngre bronsealder - eldre jernalder. Noen dateringer fra steinalder og yngre jernalder forekommer også.

På Atlungstad er struktur S4, som er tolket som ei kokegrop, datert til førromersk jernalder. Dateringen er utført på bjørk. Det er, sammen med en datering fra en av rydningsrøysene til vikingtid, den eneste forhistoriske dateringen fra undersøkelsen. Enten er denne kokegropa vesentlig eldre enn de andre strukturene, eller så kan det settes et lite spørsmålstegn ved denne dateringen. Det finnes ikke ytterligere kullprøver fra denne eller lignende strukturer som det er mulig å datere. Strukturene S1, S3 og S40 er tolket som kokegrop/ildsted. S1 er datert til høymiddelalder, S3 til seinmiddelalder, mens S40 er datert som yngre enn 1680. Dateringen av S1 faller sammen med flere av dateringene av kullgropene, mens S3 faller sammen med dateringen av et av stolpehullene. Også noen av trekullprøvene fra rydningsrøysfeltet er datert til høy- og seinmiddelalder. Strukturene S19, S21, S42 og S43 er tolket som stolpehull. S19 er datert til 1500-tallet eller første halvdel av 1600-tallet. S43 er datert til seinmiddelalder, mens S21 og S42 er datert til nyere tid. Det er uvanlig at strukturer funne ved flateavdekking dateres til middelalder og tidlig nytid. Det er uvisst hva som kan sluttes av dette, men det er trolig at det har vært en eller annen form for aktivitet i området i middelalderen. Dateringene fra rydningsrøysfeltet viser det samme, med aktivitet i høy- og seinmiddelalder. Trolig er det en sammenheng mellom aktiviteten som har resultert i kokegroper og andre strukturer og bruken av rydningsrøysfeltet. Dette er for så vidt ingen oppsiktsvekkende slutning at det har vært aktivitet på Atlungstad i seinmiddelalderen, da Atlungstad både er nevnt i Biskop Eysteins jordebok som er en fortegnelse over det geistlige gods i Oslo Bispedømme omkring år 1400, og i 1520, alt i følge nettversjonen av Oluf Ryghs

”Norske gårdnavne” (dokpro.uio.no/perl/navnegransking/rygh_ng/rygh_visetekst.r?l?s=n&Vise=Vise&KRYSS40561@9212=on). Det er dermed sikkert at Atlungstad var bebodd i middelalderen og overlevde den middelalderske krisa fra midten av 1300-tallet og utover.

Narmo setter kokegropfeltet på Leikvin feltet i Møre og Romsdal i sammenheng med tilberedning av mat ved ”større” sammenkomster. Han mener at kokegroper uten tilknytning til samtidig bosetning, kan markere førkristne kultplasser. På slike kultplasser markerer kokegropene kulthandlinger, som matoffer der maten ble fortært for gudenes ære (Narmo 1996:94). Lars Erik Gjerpe mener at kokegropfeltene ble brukt til sammenkomster der relativt jevnbyrdige menn har samlet seg for å drikke. Rundt gropene spiste man også mat som var tilberedt med flid. I tillegg til at folk knyttet bånd, ble også folk forsonet og politiske beslutninger ble fattet mens en satt omkring kokegropene og drakk (Gjerpe 2001:14). På Leikvinfeltet ble det bare funnet et stolpehull, noe som viser at feltet ikke har tilknytning til en samtidig bosetning.

På Brennerijordet var det bare i felt C det ble påvist stolpehull. De sikre stolpehullene ligger mot et område som er utsatt for moderne forstyrrelser, og det er derfor ikke usannsynlig at det kan ha ligget flere stolpehull i dette området. Det er derfor sannsynlig at det har stått et hus i det aktuelle området. Siden det var restriksjoner på hvor vi kunne grave og hvor store felt vi kunne åpne, kan man heller ikke se bort i fra at det kan være flere bosetningsspor i Brennerijordets undergrunn. De seks kokegropene/ildstedene på Atlungstad kan kanskje settes i sammenheng med et mindre antall stolpehull i felt C. Mangelen på graver i nærheten av jordet tyder også på at kokegropene skal settes i sammenheng med stolpehullene. Det foreligger ingen overlappende dateringer mellom kokegroper/ildsteder og stolpehull, selv om den eldste dateringen av et stolpehull bare er litt eldre enn seinmiddelalderdateringen av en av strukturene som er tolket som kokegrop/ildsted. Det er derfor vanskelig å si noe konkret om sammenhengen mellom de ulike typene strukturer.

Som nevnt ovenfor ble det funnet fem stolpehull i felt C. Undergrunnsforholdene, moderne forstyrrelser og nedpløyde strukturer gjorde det vanskelig å avgjøre om en del andre strukturer var stolpehull. Det er ikke mulig å si om stolpehullene stammer fra takbærende- eller veggstolper. Ut fra stolpehullenes utbredelse i felt C er det heller ikke mulig å si noe om hustypen, stolpehullene har vært en del av. S19 og S21 ligger samlet i den nordøstlige delen av feltet, men har fått forholdsvis unge dateringer. Hvis man inkluderer de mer usikre stolpehullene S18, S22, S23, danner de sammen med S19 og S21 en v-form. Det er likevel svært usikkert å tolke dette som et hus, da vi ikke kjenner noen tradisjon om stolpebygde hus på flatbygdene på Østlandet i middelalder eller nyere tid. Det samme gjelder for stolpehullene S42 og S43 som ligger sammen med flere usikre stolpehull slik som S44, S45 og S46. Disse to stolpehullene er også datert til middelalder og nyere tid, og har dermed trolig hatt en annen funksjon enn stolper til hus. Til sammen danner de ikke noe mønster som rette linjer eller lignende.

RØYSFELTET:

På røysfeltet ble det funnet til sammen 24 røyser. Fem rydningsrøyser, en steinstreng og en steinsatt grøft ble snittet og dokumentert. En av problemstillingene var i første omgang å avklare om røysene var gravrøyser eller rydningsrøyser. Undersøkelsen av R1, R2 og R3 i

plan og profil viste at røysene var rydningsrøyser. Den videre undersøkelsen gikk ut på å kartlegge området for å få en oversikt over hvor mange dyrkningfaser det finnes spor av i området, og hva omfanget av hver enkelt fase er. Gjennom radiologiske dateringer er det håp om å få vite når og hvor lenge de ulike åkerområdene var i bruk. En viktig del av undersøkelsen var å finne hvilken driftsform røysene var et resultat av. Var området ryddet for korndyrking eller for beite, og var røysene et resultat av en ekstensiv eller intensiv driftsform? Hvis det har vært korndyrking i området, hva slags dyrkningsteknikker ble benyttet? Ved å ta ut pollenprøver fra røysene er det også håp om å få kunnskap om hva som muligens har vært dyrket, og hvordan vegetasjonen i området var.

Røysene som lå lengst øst i røysfeltet, inneholdt moderne søppel som hermetikk, glass og porselensskår. I tillegg til at røysene var større og mindre overgrodde besto de også av større steiner enn røysene i vest. Det østligste området av røysfeltet skal derfor trolig oppfattes som moderne der steinene er flyttet maskinelt. Inne i planteskogen i øst og sørøst kunne man se gamle dyrkningsflater som er fint ryddet for stein. Også de fleste av disse i dag gjengrodde åkrene har rydningsrøysene liggende i utkanten av åkrene, slik at de etter all sannsynlighet må knyttes til husmannsplassene i området.

Rydningsrøyser er en vanskelig kildekategori innenfor arkeologisk forskning. De er som oftest funntomme og har en usikker alder. Rydningsrøysene kan være anlagt over en lang periode, og denne brukstiden kan det være vanskelig å datere. Likevel er det røysene som kan gi den største arkeologiske og naturvitenskapelige informasjonsmengden. Rydningsrøysene forsegler i likhet med gravhauger/røyser den opprinnelige markoverflate, og består av røysfyll som kan inneholde pollen, kull og makrofossiler fra røysenes bruksperiode (Børsheim 1999:347). Når det gjelder rydningsrøysenes alder er det flere ting som tyder på at de er førreformatoriske. Majoriteten av røysene var lave og lå godt nede i bakken. Bare R1 inneholdt teglstein i toppen av røysa. Denne var høyere og noe mindre overgrodd enn de andre røysene. Det kan derfor se ut som om R1 kan ha vært i bruk over noe lengre tid enn de andre røysene. Rydningsrøyser fra nyere tid har ofte et heterogent steinmateriale med relativt store steiner. De fleste røysene på røysfeltet besto derimot av hodestor til nevestor stein, som lett kan flyttes manuelt. Lave, nedsunkne røyser er et tegn på at røysene kan ha en høy alder (Børsheim 1999:348). I profilsnittet viste de undersøkte røysene seg å være dype eller nedsunkne. Røysenes lave, nedsunkne karakter og beskjedne størrelse tyder derfor på en høy alder. C14-dateringene bekrefter dette med dateringer fra vikingtid og middelalder. Det er også noen nyere dateringer (1600-tallet og framover), men det er ikke uvanlig på rydningsrøysfelt at det kommer en og annen yngre datering.

Det er flere faktorer som tyder på at det undersøkte røysfeltet opprinnelig er ryddet for korndyrking og ikke for beite. I alle rydningsrøysenes profil ser man et løst, omrotet humusholdig jordlag under torvlaget. Det omrotede laget går ikke under røysene, men stopper inntil kanten av røysene der røysfyllaget starter. Røysene ligger altså ikke oppe på gammelt dyrkningslag. Det omrotede laget, som varierte mellom grått og brunt i farge, er tolket som et mulig dyrkningslag. Resultatene fra pollenanalysen viser korndyrking på feltet. Det mulige dyrkningslaget ble også gjenfunnet i forbindelse med sjaktingen av steinstrengen og den steinsatte grøfta. Laget går under steinstrengen og viser at dyrkingen i så fall er eldre enn selve steinstrengen. Grunneier John Peder Atlungstad hadde med kart over området fra 1841 der steinstrengen ikke er avmerket, noe som betyr at den enten må være eldre eller yngre enn

1841. Når man ser antall røysen i forhold til områdets størrelse, kan det se ut som om området er intensivt ryddet. En slik omfattende rydding er mer forenlig med at området har vært dyrket enn at det bare har vært brukt til beiting. Rydningsrøysenes plassering i landskapet kan også si noe om alder så vel som jordbruksteknologi. Rydningsrøysen som ligger i utkanten av åkrene og hvor steinen er heterogen er ofte etterreformatoriske. Behovet for rette linjer og steinfrie åkrer kom med vendeplogen. Med enklere teknologi som ard og spadebruk er rydningsrøysene lokalisert inne på selve åkerflaten, siden det er lett å pløye rundt. På røysfeltet ligger rydningsrøysene spredt utover området og steinene i røysene er små og homogene.

Røysfeltet kan heller ikke sees isolert fra områdene i sør og nord, som i dag består av planteskog. I nord er det registrert fire rydningsrøysen, mens i sør er det registrert ti. Disse røysene er av samme type som de som ligger på det undersøkte røysfeltet. De er lave og overgrodde, noe som tyder på høy alder. I det sørlige området var det også mulig å observere åkerreiner, som lå i forbindelse med de overgrodde rydningsrøysene. Dette viser at det har foregått dyrkning her og at rydningsrøysene er ryddet i forbindelse med dyrkingen. Åkerreiner ble ikke funnet på røysfeltet eller i det nordlige området. Dette kan skyldes at røysfeltet er brukt til beiting og at åkerreinerne derfor er nedtråkket. I det nordlige området viste prøvestikkene tatt i forbindelse med prøvestikking etter steinalder, at det løse omrodede, humusholdige jordlaget også fantes her. Ut fra rydningsrøysen, mulig dyrkningslag og åkerreiner ser det ut som om både røysfeltet, det nordlige og det sørlige området har vært dyrket.

6. KONKLUSJON

Flere gjenstander fra steinalderlokaliteten på Langlien, utenom det som ble funnet i forbindelse med registrering og synfaring i 1999 og 2000, ble ikke funnet i løpet av undersøkelsen i 2004. Gjenstandene viser at det har ligget en boplass i den nordlige delen av Langlien åkeren, men at andre spor som funn og strukturer trolig er ødelagt på grunn av pløying.

Flateavdekkingen på Brennerijordet og på Langlien åkeren avdekket kokegroper, kullgroper og stolpehull. Bortsett fra en kokegrop, som er datert til førromersk jernalder, så er alle strukturene datert til middelalder eller nyere tid (1500- og 1600-tallet). Stolpehullene viser at det har stått minimum ett hus på Brennerijordet, men antall stolpehull er for få til å si noe om selve huskonstruksjonen. Kullgropene skal trolig settes i sammenheng med produksjon av smiekull. En rekke dateringer gjort av kullgroper og kokegroper viser at førstnevnte dateres fra 900-tallet til 1450/1500-tallet, noe som også er tilfellet ved denne undersøkelsen, mens sistnevnte dateres mellom yngre bronse alder og eldre jernalder. Der viser foreliggende undersøkelse et annet resultat, med kokegroper datert opp i middelalder.

Rydningsrøysene på røysfeltet er trolig et resultat av dyrkning i området. Flere faktorer tyder på at rydningsrøysene er førreformatoriske. Røysfeltet må ses i sammenheng med områdene i nord og sør der det er funnet rydningsrøysen av samme type som på røysfeltet. I sør er det også påvist åkerreiner. Omkring de undersøkte røysene er det påvist et lag under torvlaget, som er tolket som et mulig dyrkningslag. Trolig er det drevet dyrkning på røysfeltet og i på

områdene i nord og i sør. Analyseresultatene viser at rydningsrøysfeltet har vært i bruk i vikingtid og middelalder og at det har vært dyrket bygg der.

7. LITTERATUR

Amundsen, H. 1999: Fra streiftokt til vinterbolig- Hedmarks steinalder gjennom tidene. *Et hus med mange rom. Vennebok til Bjørn Myhre på 60-årsdagen*. Bind A. Arkeologisk museum i Stavanger.

Boaz, J. 1997a: *Steinalderundersøkelsene på Rødsmoen. Vara 41*. Universitetets Oldsaksamling. Oslo.

Boaz, J. 1997b: *Steinalderregistrering langs Mjøsa 1997*. Stange og Ringsaker, Hedmark fylke. Upublisert rapport. Universitetets Oldsaksamling. Topografisk arkiv, Oslo.

Børsheim, R. L. 1999: Rydningsrøyser – en arkeologisk kildekategori. I Lotte Selsing og Grete Lillehammer (red): *Museumslandskap. Artikkelsamling til Kerstin Griffin på 60-årsdagen*. AmS-rapport 12B, s. 347-354.

Bårdsgeng, L. 2004: *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredet kulturminne (S3-S9, R16, AT 1-6, AT 7-9, AT 10-14, AT 15-18, AT 19-27, AT 28-32). Forslag til reguleringsplan for Atlungstad golfbane Atlungstad, 41/1, Stange kommune*. Upublisert prosjektplan. Fornminneseksjonen, Kulturhistorisk museum. Topografisk arkiv.

Gjerpe, L. E. 2001: Kult, politikk, fyll og kokegropfelt på Hov. *Primitive tider*. s. 5-17.

Hagen, A. 1999: *Stangeboka I. Demringen*, Stange historielag.

Hedmark fylkeskommune 2003: *Innberetning for arkeologisk forundersøkelse i forbindelse med reguleringsplan for Atlungstad golfbane*. Holseng, Ove T. Upublisert rapport. Kulturhistorisk museum. Topografisk arkiv.

Hedmark fylkeskommune 2004: *Innberetning for arkeologisk befaring i forbindelse med tilleggsregistrering Atlungstad golfbane 2004*. Holseng, Ove T. Upublisert rapport. Kulturhistorisk museum. Topografisk arkiv.

Huitfeldt-Kaas, H.J. 1958: *Biskop Eysteins Jordebog, (Den røde Bog). Fortegnelse over det geistlige Gods i Oslo Bispedømme omkring Aar 1400*, Børsum, Oslo

Jørgensen, Jon Gunnar 1997: *Aslak Bolts jordebok*, utgitt ved Jon Gunnar Jørgensen. Riksarkivet, Oslo

Larsen, J. H. 2004: Jernvinna på Østlandet i yngre jernalder og middelalder – noen kronologiske problemer. *Viking LXVII*, s. 139-170. Norsk arkeologisk selskap, Oslo.

Mikkelsen, E. 1986: Fangst- og kullmilegroper – vanligste fornminner i Hedmark, arkeologiske undersøkelser på Grundset i 1984. *Alfarheim, årbok for Elverum nr. 1 (1986)*, Elverum historielag, Elverum, s. 14-29

Narmo, L. E. 1996. "Kokekameratene på Leikvin". Kult og kokegroper. *Viking LIX*, s. 79-101. Norsk arkeologisk selskap, Oslo.

Narmo, L. E. 1997. *JERNVINNE, SMIE OG KULLPRODUKSJON I ØSTERDALEN. Arkeologiske undersøkelser på Rødsmoen i Åmot 1994-1996*. Universitetets oldsaksamling, Varia 43. Oslo.

Narmo, L. E. 2000: *Oldtid ved Åmøtet. Østerdalens tidlige historie belyst av arkeologiske utgravinger på Rødsmoen i Åmot*. Åmot historielag, Rena

Pilø, L. 2002: *Bosted – urgård – enkeltgård. En analyse av premissene i den norske bosetningshistoriske forskningstradisjon på bakgrunn av bebyggelsesarkeologisk feltarbeid på Hedemarken*. Avhandling for dr. Art. Graden ved Universitetet i Oslo.

Rolfesen, P. 1992: Økonomiske og politiske sentra i Norden ca. 400-1000 e.Kr. Åkerseminaret, Hamar 1990. *Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke* Nr. 13. Oslo.

Vaage, J. og Rønne, O. 2001: *Arkeologiske forundersøkelser på Atlungstad g. nr. 41, bnr. 1, Stange kommune..* NIKU. Upublisert rapport. Kulturhistorisk museum. Topografisk arkiv.

8. VEDLEGG**8.1. STRUKTURLISTE**

BRENNERIJORDET OG LANGLIEN ÅKEREN. C54090

Str. nr.	Tolkning	Merknad	Form	Mål, flate	Dybde	Kullprøve	Felt
S1	Kokegrop/ildsted	Nedpløyd med lite kull	Sirkulær	110x110 cm	20 cm	K15	A
S2	Kokegrop/ildsted	Nedpløyd med lite kull	Sirkulær	65x60 cm	18 cm		A
S3	Kokegrop/ildsted		Avlang	1,9x0,6 m	40 cm	K21	B
S4	Kokegrop		Oval	94x50 cm	10 cm	K20	B
S5	Kullgrop	Brent sand rundt gropa	kvadratisk	2,0x2,2 m	60 cm	K3, K13, K14	B
S6	Kullgrop	To bruksfaser	kvadratisk	3x3 m	75 cm	K1, K2, K23, K24	C
S7	Kullflekk	Mulig luftekanal til S6	Oval	60x50 cm	10 cm	K22	C
S13	Nedgravning	Usikker	uregelmessig	70x55 cm	17 cm	K39	C
S16	Kokegrop		sirkulær/oval	1,6x1,2 m	10 cm	K25	C
S17	Stolpehull		sirkulær/oval	45x50 cm	18 cm	K35	C
S18	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	45x45 cm	7 cm		C
S19	Stolpehull		sirkulær/oval	40x45 cm	10 cm	K27	C
S21	Stolpehull		sirkulær	35x40 cm	20 cm	K26	C
S22	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	30x30 cm	6 cm		C
S23	Stolpehull?		sirkulær	35x35 cm	5 cm		C
S26	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	30x30 cm	8 cm		C
S28	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	25x30 cm	13 cm		C
S29	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	45x40 cm	8 cm	K29	C
S30	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	40x45 cm	11 cm		C
S33	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	32x35 cm	9 cm	K40	C
S34	Stolpehull?		sirkulær	33x27 cm	12 cm	K38	C
S35	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	25x30 cm	11 cm	K18	C

S37	Nedgravning	Kullholdig fet masse	uregelmessig	1,5x08 m	18 cm	K37	C
S40	Kokegrop/ildsted	Bunnen av grop	uregelmessig	1x1,2 m	15 cm	K28	C
S41	Nedgravning		uregelmessig	1,7x0,4 m	23 cm		C
S42	Stolpehull		Oval	45x55 cm	17 cm	K31	C
S43	Stolpehull	Avtrykk etter stolpen?	sirkulær	35x35 cm	19 cm	K32	C
S44	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	25x30 cm	12 cm		C
S45	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	30x32 cm	7 cm	K33	C
S46	Stolpehull?	Usikker	sirkulær	27x27 cm	7 cm		C
S49	Nedgravning	Usikker	Ujevn sirkulær	65x50 cm	10 cm		C
S50	Nedgravning	Usikker	uregelmessig	45x45 cm	7 cm		C
S51	Kullgrop		uregelmessig oval	2,15x1,75 m	40 cm	K11, K12	D
S52	Kullgrop		Uregelmessig oval	1,1x1,6 m	90 cm	K17	D
S53	Nedgravning		sirkulær	70x70 cm	30 cm	K18	D
S54	Nedgravning		sirkulær	50x50 cm	20 cm	K19	D

Struktur i røysfeltet: C54091

Str. nr.	Tolkning	Merknad	Form	Mål, flate	Dybde	Kullprøve	Felt
S39	Kullgrop	Med deler av voll	kvadratisk	6,1 m	60 cm	K4, K5, K6, K7 og K8	Røysfelt

Liste over pollenprøver fra røyser i røysfeltet:

R1	R2	R3	R4	R13
P14	P10	P1	P29	P33
P15	P11	P2	P30	P34
P16	P12	P3	P31	P35
P17	P13	P4	P32	P36
P18		P5		P37
P19		P6		P38
P20		P7		
P21		P8		
P22		P9		
P23				
P24				
P25				
P26				
P27				
P28				

Liste over makrofossilprøver/kullprøver fra røyser i røysfeltet:

R1	R2	R3	R4	R13
K4	K2	K1	K7	K8
K5	K3			K9

8.2. FUNN OG PRØVER

C53542/1-6

Løsfunn fra **steinalder** fra ATLUNGSTAD av ATLUNGSTAD (41 /1), STANGE K., HEDMARK.

slagstein av kvartsitt

Innkomet som "en liten ovalformet slagstein av kvartsitt med knusesporlignende merke på begge ender". Det er høyt sannsynlig at denne er naturstein. Kasserer. Konstatert av EØ, 14.10.2004.

Mål: Stm: 2,6 cm.

1) **avslag** av kvarts

Mål: Stm: 3,3 cm.

Funnet under åkervandring i Langlien, Ø for Ottestadstien.

2) **fragment** av kvarts

Mål: Stm: 2, cm.

Funnet under åkervandring i Langlien.

3) **flekk** med retusjert sidekant av kvartsitt

Retusj i den hele ene sidekanten. Med cortex.

Mål: L: 6,7 cm.

Funnet i kålåker ca 150 m S for veikrysset Ottestadstien og F 191. Funnet 5/10 1999.

4) **flekk** av kvartsitt

Mål: L: 3,3 cm.

Funnet under åkervandring i Langlien, Ø for Ottestadstien.

5) **avslag** av kvartsitt

Mål: Stm: 4, cm.

Funnet innenfor et område på ca 2 x 2 m, under åkervandring i Langlien.

6) **7 fragment** av kvartsitt

Mål: Stm. 2,1-8,4 cm.

Funnet innenfor et område på ca 2 x 2 m, under åkervandring i Langlien.

Funnomstendighet: Ved arkeologiske registreringer. Ved arkeologiske registreringer i 1999 og 2000. Funnstedet ligger ca 140 m o.h. Koordinater gjelder omtrentlig midtpunkt av funnstedet i 2000.

Orienteringsoppgave: Funnet i 1999 er gjort i kålåker ca 150 m S for veikrysset Ottestadstien og Fv 191. Funnet i 2000 er gjort under åkervandring, innenfor et område på ca 200 x 100 m i den svakt V-hellende åkeren, mellom veikrysset og 400 m og 140° SSØ for veikrysset.

Kartreferanse/-KOORDINATER: ØK, CR 064-5-1 *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3
N: 307150 *Ø:* 20065

INNBRETNING/litteratur: Jarle Vaage, Ola Rønne, 01.06.2001, Arkeologiske

forundersøkelser på Atlungstad g.nr 41, bnr.1, Stange Kommune
Funnet av: Ola Rønne, UKM, Fornminneseksjon 1999, 2000

C54091/1-51

Dyrkningsspor/Produksjonsplass fra middelalder/nyere tid fra SKOTTUT av
ATLUNGSTAD (41 /1), STANGE K., HEDMARK.

1) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt fra det nederste laget i gropas profil. Vedart: Gran. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5219, AD 1220-1280

Strukturnr: 39 Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt fra det nederste laget i gropas profil.

2) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt fra den øvre delen av gropas profil. Vedartsanalyse: Furu og bjørk. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5220, AD 1275-1295.

Strukturnr: 39 Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt fra den øvre delen av gropas profil.

3) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 5,6 g. Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt ut i plan, 0,4-0,5 m ned i kullgropa.

Vekt: 5,6 g

Datering: Ikke datert.

Strukturnr: 39 Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt ut i plan, 0,4-0,5 m ned i kullgropa.

4) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 9,2 g. Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt ut i plan, 0,4-0,5 m ned i kullgropa.

Vekt: 9,2 g

Datering: Ikke datert.

Strukturnr: 39 Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt ut i plan, 0,4-0,5 m ned i kullgropa.

5) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 3,2 g. Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt ut fra den midtre delen av kullgropas profil.

Vekt: 3,2 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 39 Kullprøva er tatt fra kullgrop S39. Prøva er tatt ut fra den midtre delen av kullgropas profil.

6) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 21 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, litt kull. Forbrukt ved analyse. Pollenprøve 21 er tatt fra røys 1.

7) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 22 er tatt fra røys 1. Analysert: 1 gresspollen, mye kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 22 er tatt fra røys 1.

8) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 23 er tatt fra røys 1. Analysert med innhold: ½ gran, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 23 er tatt fra røys 1.
9) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 24 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 24 er tatt fra røys 1.
10) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 19 er tatt fra røys 1. Analysert: helt tom. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 19 er tatt fra røys 1.
11) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 20 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 20 er tatt fra røys 1.
12) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 25 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve er tatt fra røys 1.
13) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 26 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve er tatt fra røys 1.
14) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 27 er tatt fra røys 1. Analysert: ½ furu, 1 or, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve er tatt fra røys 1.
15) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 28 er tatt fra røys 1. Ikke analysert.
Pollenprøve 28 er tatt fra røys 1.
16) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 14 tatt fra røys 1. Analysert: Tom, litt kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 14 tatt fra røys 1.
17) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 15 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, litt kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 15 er tatt fra røys 1.
18) **prøve, pollen** av trekull
Pollenprøve. Pollenprøve 16 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, noe kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 16 er tatt fra røys 1.
19) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 17 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 17 er tatt fra røys 1.
20) **prøve, pollen** av pollen
Pollenprøve. Pollenprøve 18 er tatt fra røys 1. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.
Pollenprøve 18 er tatt fra røys 1.

21) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 13 er tatt fra røys 2. Analysert: Bjørk, furu, or, gran, gress, urter, bygg, mye kullstøv. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 13 er tatt fra røys 2.

22) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 12 er tatt fra røys 2. Analysert: 1 gresspollen, mye kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 12 er tatt fra røys 2.

23) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 11 er tatt fra røys 2. Analysert, tom. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 11 er tatt fra røys 2.

24) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 10 er tatt fra røys 2. Analysert: helt tom. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 10 er tatt fra røys 2.

25) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 8 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 8 er tatt fra røys 3.

26) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 7 er tatt fra røys 3. Ikke analysert

Pollenprøve 7 er tatt fra røys 3.

27) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 6 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 6 er tatt fra røys 3.

28) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 9 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 9 er tatt fra røys 3.

29) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 5 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 5 er tatt fra røys 3.

30) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, ikke analysert.

Pollenprøve 4 er tatt fra røys 3.

31) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 3 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 3 er tatt fra røys 3.

32) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 2 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 2 er tatt fra røys 3.

33) **prøve, pollen** av pollen

Pollenprøve. Pollenprøve 1 er tatt fra røys 3. Ikke analysert.

Pollenprøve 1 er tatt fra røys 3.

34) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, ikke analysert.

Pollenprøve 29 er tatt fra røys 4.

35) **prøve, pollen** av pollen

Ikke analysert

Pollenprøve 30 er tatt fra røys 4.

36) **prøve, pollen** av pollen

Ikke analysert.

Pollenprøve 31 er tatt fra røys 4.

37) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, ikke analysert.

Pollenprøve 32 er tatt fra røys 4.

38) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, analysert: 1 mjødurt, litt kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 33 er tatt fra røys 13.

39) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, analysert med følgende innhold: Tom, litt kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 34 er tatt fra røys 13.

40) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 35 er tatt fra røys 13.

41) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen. Analysert: Tom, mye kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 36 er tatt fra røys 13.

42) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, analysert: 1 furu, 1 or, 1 gran, mye kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 37 er tatt fra røys 37.

43) **prøve, pollen** av pollen

Jordprøve med pollen, analysert, med følgende innhold: Bjørk, furu, hassel, or, gran, gress, urter, bygg, mye kull. Forbrukt ved analyse.

Pollenprøve 38 er fra røys 13.

44) **prøve, makro** av makrofossil

Makrofossilprøve. Makrofossilprøve K4 er tatt fra røys 1. Små trekullbiter er vasket ut av prøven, 1,4 g. Vedartsbestemmelse: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6441, AD 1400-1425

Makrofossilprøve K4 er tatt fra røys 1.

45) **prøve, makro** av makrofossil

Makrofossilprøve. Makrofossilprøve K5 er tatt fra røys 1. Små trekullbiter vasket ut fra prøven, 0,1 g. Vedartsbestemmelse: 1 bjørk, resten furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6442, AD 865-960.

Makrofossilprøve K5 er tatt fra røys 1.

46) **prøve, makro** av makrofossil

Makrofossilprøve. Makrofossilprøve K2 er tatt fra røys 2. Trekullbiter vasket ut fra prøven, 2,1 g. Vedartsbestemmelse: Furu

Datering: Ikke datert, dårlig kontekst

Makrofossilprøve K2 er tatt fra røys 2.

47) **prøve, makro** av makrofossil

Makrofossilprøve. Makrofossilprøve K3 er tatt fra røys 2, små trekullbiter er vasket ut av prøven, 0,1 g. Vedartsanalyse: 1 bjørk, resten furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6440, AD 1165-1225

Makrofossilprøve K3 er tatt fra røys 2.

48) **prøve, makro** av makrofossil

Makrofossilprøve. Makrofossilprøve K1 er tatt fra røys 3. Prøven består av små kullbiter,

vasket ut av makrofossilprøven, 0,2 g. Vedartsbestemmelse: 6 bjørk, resten furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6439, Yngre enn AD 1690.

Makrofossilprøve K1 er tatt fra røys 3.

49) **prøve, makro** av makrofossil

Små trekullbiter vasket ut av makrofossilprøven, 0,3 g. Vedartsbestemmelse: 1 bjørk, resten furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6443, AD 1680-1940

Makrofossilprøve K7 er tatt fra røys 4.

50) **prøve, makro** av makrofossil

Prøven består av små kullbiter som er vasket ut fra makroprøven. Vedartsbestemmelse: 1 bjørk, resten furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6444, Yngre enn AD 1665.

Makrofossilprøve K8 er tatt fra røys 13.

51) **prøve, makro** av makrofossil

Prøven består av små kullbiter vasket ut av makrofossilprøven. Vedart: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-6445, AD 1485-1645

Makrofossilprøve K9 er tatt fra røys 13.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning Rydningsrøyser og en kullgrop avdekket ved maskinell sjakting foretatt av KHM/fornminneseksjonen, høsten 2004. Undersøkellesområdet ligger et åpent beitelandskap, som er noe kuppert. I nord, øst og sør er beiteområdet omkranset av plantet granskog. I vest skiller Ottestadstien beiteområdet fra åkerområder i vest (Brennerijordet). Et bolighus (Skottut) med uthus ligger i deler av beitelandskapet vestlige del. Beitelandskapet har en helling mot vest. I sørvest, helt inn mot Ottestadstien ligger kullgropen S39. Hele beiteområdet har en utstrekning på ca 20 000 kvm. Fem rydningsrøyser ble sjaktet og dokumentert. Fra røysene ble det tatt ut pollenprøver og makrofossilprøver. I beiteområdet ble det også flateavdekket i to sjakter. Kullgropa ble snittet og dokumentert. Det ble ikke gjort gjenstandsfunn i løpet av den arkeologiske utgravningen. Undersøkelsen skjedde parallelt med flateavdekkingen av Brennerijordet i vest og Langlien i nordvest (C54090).

Orienteringsoppgave: Undersøkellesområdet er et åpent beiteområde, som ligger inntil og like sør for jordet Langlien. I vest skiller Ottestadstien beiteområdet fra åkerområder i vest (Brennerijordet). Et bolighus (Skottut) med uthus ligger i deler av beiteområdets vestlige del.

Kartreferanse/-KOORDINATER: ØK, CR 064-5-1 *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32 N: 6737366 Ø: 613901

INNBERETNING/litteratur: Jarle Vaage og Ola Rønne, 01.06.2001, Arkeologiske forundersøkelser på Atlungstad g. nr 41, bnr, Stange kommune. / Ove T. Holseng, 16.12.2003, Innberetning for arkeologisk forundersøkelse i forbindelse med reguleringsplan for Atlungstad Golfbane. / Ove T. Holseng, 27.04.2004, Innberetning for arkeologisk befaring i forbindelse med tilleggsregistrering Atlungstad Golfanlegg 2004. / Molaug, Petter B., 04.05.2004, Atlungstad Golfbane, Stange k., Hedmark. Supplerende opplysninger til rapport om arkeologiske registreringer, forundersøkelse, KU.

Funnet av: Ola Rønne, NIKU 2004

C54090/1-32

**Boplassfunn/Produksjonsplass fra jernalder/middelalder fra
BRENNERIJORDET/LANGLIEN av ATLUNGSTAD (41 /1), STANGE K., HEDMARK.****1) prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,5 g. Kullprøven ble tatt fra kullflekk S7 i felt C. S7 lå i nærheten av kullgropa S6.

Vekt: 0,5 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 7 Kullprøven ble tatt fra kullflekk S7 i felt C. S7 lå i nærheten av kullgropa S6.

2) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøve 15 ble tatt fra kokegropa/ildstedet S1 i felt A. Vedart: furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, TUa-5213, AD 1165-1225

Strukturnr: 1 Kullprøve 15 ble tatt fra kokegropa S1 i felt A.

3) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøve 21 er tatt fra kokegropa/ildstedet S3 i felt B. Vedart: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, TUa-5214, AD 1425-1450

Strukturnr: 3 Kullprøve 21 er tatt fra kokegropa S3 i felt B.

4) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøve 20 er tatt fra kokegropa S4 i felt B. Vedart: Bjørk. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5215, BC 160-35

Strukturnr: 4 Kullprøve 20 er tatt fra kokegropa S4 i felt B.

5) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøve 25 ble tatt fra kokegropa S16 i felt C. Vedart: Bjørk

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 16 Kullprøve 25 ble tatt fra kokegropa S16 i felt C.

6) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøve 28 ble tatt fra kokegropa/ildstedet S40 i felt C. Vedart: Bjørk. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert v. NTNU. Tua-5221, Yngre enn AD 1680

Strukturnr: 40 Kullprøve 28 ble tatt fra kokegropa S40 i felt C.

7) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøven ble tatt fra kullgropa S52 i felt D. Prøven er tatt fra det nederste kullaget i S52. Vedart: Furu og bjørk. Forbrukt ved analyse.

Datering: Datert ved NTNU, Tua-5224, Yngre enn AD 1695

Strukturnr: 52 Kullprøven ble tatt fra kullgropa S52 i felt D. Prøven er tatt fra det nederste kullaget i S52.

8) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøve 17 ble tatt fra kullgropa S52 i felt D. Prøven er tatt fra det øvre kullaget i S52. Vedart: furu og bjørk

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 52 Kullprøve 17 ble tatt fra kullgropa S52 i felt D. Prøven stammer fra det øvre kullaget i S52.

9) prøve, kull av trekull

Kullprøve. Kullprøven ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøven ble tatt fra det nederste kullaget. Vedart: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5216, AD 1160-1225

Strukturnr: 6 Kullprøven ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøven ble tatt fra det nederste kullaget.

10) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøva ble tatt fra kullgropa S5. Pørven ble tatt fra bunnen av gropa. Vedart: gran. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, T-17544, AD 1305-1415

Strukturnr: 5 Kullprøva ble tatt fra kullgropa S5. Pørven ble tatt fra bunnen av gropa.

11) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøve 31 er tatt fra stolpehullet S42 i felt C. Vedart: Bjørk. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5222, AD 1675-1945

Strukturnr: 42 Kullprøve 31 er tatt fra stolpehullet S42 i felt C.

12) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøva er tatt fra stolpehull S43 i felt C. Vedart: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5223, AD 1310-1410

Strukturnr: 43 Kullprøva er tatt fra stolpehull S43 i felt C.

13) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøva er tatt fra stolpehullet S21 i felt C. Vedart: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14 datert ved NTNU, Tua-5218, Yngre enn AD 1670

Strukturnr: 21 Kullprøva er tatt fra stolpehullet S21 i felt C.

14) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. Kullprøva er tatt fra stolpehullet S19. Vedart: Furu. Forbrukt ved analyse.

Datering: C14-datert ved NTNU, Tua-5217, AD 1525-1655

Strukturnr: 19 Kullprøva er tatt fra stolpehullet S19.

15) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 1,7 g. Kullprøva er tatt fra stolpehullet S17 i felt C.

Vekt: 1,7 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 17 Kullprøva er tatt fra stolpehullet S17 i felt C.

16) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,4 g. Kullprøva ble tatt fra stolpehullet S34 i felt C.

Vekt: 0,4 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 34 Kullprøva ble tatt fra stolpehullet S34 i felt C.

17) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 60,1 g. Kullprøva ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøva ble tatt i plan etter at gropa var gravd ca 43-49 cm ned i undergrunnen.

Vekt: 60,1 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 6 Kullprøva ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøva ble tatt i plan etter at gropa var gravd ca 43-49 cm ned i undergrunnen.

18) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 248,9 g. Kullprøva ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøva ble tatt i plan etter at gropa var gravd ca 43-49 cm ned i undergrunnen.

Vekt: 248,9 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 6 Kullprøva ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøva ble tatt i plan etter at gropa var gravd ca 43-49 cm ned i undergrunnen.

19) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 6,1. Kullprøva ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøva ble tatt fra det øverste kullet i gropas profil.

Vekt: 6,1 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 6 Kullprøva ble tatt fra kullgropa S6 i felt C. Prøva ble tatt fra det øverste kullet i gropas profil.

20) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 120,4 g. Kullprøva ble tatt fra kullgropa S5 i felt B. Prøva ble tatt i plan fra gropas overflate.

Vekt: 120,4 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 5 Kullprøva ble tatt fra kullgropa S5 i felt B. Prøva ble tatt i plan fra gropas overflate.

21) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 2,5 g. Kullprøva ble tatt fra kullgropa S5 i felt B. Prøva er tatt i den øvre delen av gropas profil.

Vekt: 2,5 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 5 Kullprøva ble tatt fra kullgropa S5 i felt B. Prøva er tatt i den øvre delen av gropas profil.

22) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,2 g. Kullprøva er tatt fra et usikkert stolpehull S33 i felt C.

Vekt: 0,2 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 33 Kullprøva er tatt fra et usikkert stolpehull S33 i felt C.

23) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,2 g. Kullprøva er tatt fra et usikkert stolpehull S35 i felt C.

Vekt: 0,2 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 35 Kullprøva er tatt fra et usikkert stolpehull S35 i felt C.

24) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,2 g. Kullprøva er tatt fra et usikkert stolpehull S45 i felt C.

Vekt: 0,2 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 45 Kullprøva er tatt fra et usikkert stolpehull S45 i felt C.

25) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,3 g. Kullprøva er tatt fra en nedgravning S13 i felt C.

Vekt: 0,3 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 13 Kullprøva er tatt fra en nedgravning S13 i felt C.

26) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 4,5 g. Kullprøva er tatt fra en nedgravning i felt C.

Vekt: 4,5 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 37 Kullprøve er tatt fra en nedgravning i felt C.

27) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,5 g. Kullprøve er tatt fra et usikkert stolpehull S29 i felt C.

Vekt: 0,5 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 29 Kullprøve er tatt fra et usikkert stolpehull S29 i felt C.

28) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,3 g. Kullprøve er tatt fra en nedgravning S41 i felt C.

Vekt: 0,3 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 41 Kullprøve er tatt fra en nedgravning S41 i felt C.

29) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,2 g. Kullprøve er tatt fra en nedgravning S50 i felt C.

Vekt: 0,2 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 50 Kullprøve er tatt fra en nedgravning S50 i felt C.

30) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 2,0 g. Kullprøve er tatt fra en usikker nedgravning i felt D.

Vekt: 2,0 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 53 Kullprøve er tatt fra en usikker nedgravning i felt D.

31) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,1 g. Kullprøve er tatt fra kullgropa S51 i felt D. Prøve er tatt fra den øvre delen av gropas profil.

Vekt: 0,1 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 51 Kullprøve er tatt fra kullgropa S51 i felt D. Prøve er tatt fra den øvre delen av gropas profil.

32) **prøve, kull** av trekull

Kullprøve. 0,1 g. Kullprøve er tatt fra kullgrop S51 i felt D. Prøve er tatt fra gropas bunn.

Vekt: 0,1 g

Datering: Ikke datert

Strukturnr: 51 Kullprøve er tatt fra kullgrop S51 i felt D. Prøve er tatt fra gropas bunn.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning Boplassfunn og kullgroper avdekket ved maskinell flateavdekking foretatt av KHM/fornminneseksjonen høsten 2004.

Undersøkellesområdet ligger på åkrene Brennerijordet og Langlien. Terrenget er bølgende og heller svakt mot Mjøsa i vest. Ottestadstien skiller Brennerijordet i vest fra jordet Langlien i øst. Mellom Brennerijordet og Mjøsa er det et tett belte med løvskog og kratt. Øst for Langlien ligger et plantefelt med granskog. Nord for undersøkellesområdet ligger Stange Brenneri og fylkesvei 191. I sør skiller en bjørkeallé Brennerijordet fra en annen dyrket åker. Sør for Langlien ligger et åpent beiteområde, som inneholder rydningsrøyser (C54091). Det ble åpnet fire felter (3 på Brennerijordet og 1 på Langlien) på til sammen ca 6000 kvm. Det ble påvist tre kullgroper, seks kokegroper/ildsteder, fem stolpehull og 23 ubestemmelige nedgravninger/mulige stolpehull. Det ble ikke gjort gjenstandsfunn.

Orienteringsoppgave: Undersøkellesområdet ligger på sørsiden av fylkesvei F191 og veien til Stange Brenneri. I krysset der F191 gjør en sving mot nord og veien til Stange Brenneri går mot vest, starter Ottestadstien mot sør. Ottestadstien deler undersøkellesområdet i to

åkrer (Brennerjordet og jordet Langlien).

Kartreferanse/-KOORDINATER: ØK, CR 064-5-1 / ØK, CR 065-5-3 *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32 N: 6737355 Ø: 613492

INNBERETNING/litteratur: Vaage, Jarle og Rønne Ola, 01.06.2004, Arkeologiske forundersøkelser på Atlungstad, g. nr 41, bnr. 1, Stange kommune / Holsen, Ove T., 16.12.2003, Innberetning for arkeologisk forundersøkelse i forbindelse med reguleringsplanen for Atlungstad Golfbane. / Holseng, Ove T., 27.04.2004, Innberetning for arkeologisk befarings i forbindelse med tilleggsregistrering Atlungstad Golfanlegg 2004. / Molaug, Petter M., 04.04.2004, Atlungstad Golfbane, Stange k., Hedmark. Supplerende opplysninger til rapport om arkeologisk registreringer, forundersøkelse, KU.

Funnet av: Ola Rønne, NIKU 2004

8.3. TEGNINGER

1. Str. 1, Felt A, plan-, og profiltegning, målestokk 1:10
2. Str. 2, Felt A, plan-, og profiltegning, målestokk 1:10
3. Felt A, plantegning, målestokk 1:200
4. Felt B, plantegning, målestokk 1:200
5. Str. 4, Felt B, plan-, og profiltegning, målestokk 1:10
6. Str. 3, Felt B, plan-, og profiltegning, målestokk 1:10
7. Str. 5, Felt B, plantegning, målestokk 1:20 (1 av 2)
Str. 5, Felt B, profiltegning, målestokk 1:20 (2 av 2)
8. Felt C, plantegning, målestokk 1:200
9. Str. 6, Felt C, plantegning, målestokk 1:20 (1 av 2)
Str. 6, Felt C, profiltegning, målestokk 1:20 (2 av 2)
10. Str. 16, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
11. Str. 40, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
12. Str. 7, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
13. Str. 13, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
14. Str. 37, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
15. Str. 49 og 50, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
16. Str. 41, Felt C, plantegning, målestokk 1:20 (1 av 2)
Str. 41, Felt C, profiltegning, målestokk 1:20 (2 av 2)
17. Str 42, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
18. Str. 43, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
19. Str. 44, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
20. Str. 45, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
21. Str. 46, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
22. Str. 29, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
23. Str. 30, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
24. Str. 33, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
25. Str. 35, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
26. Str. 34, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
27. Str. 17, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
28. Str. 18, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
29. Str. 26, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
30. Str. 28, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10

31. Str. 22, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
32. Str. 23, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
33. Str. 21, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
34. Str. 19, Felt C, plan- og profiltegning, målestokk 1:10
35. Felt D, plantegning, målestokk 1:200
36. Str. 51, Felt D, plan- og profiltegning, målestokk 1:20
37. Str. 52, Felt D, plan- og profiltegning, målestokk 1:20
38. Str. 53 og 54, Felt D, plan- og profiltegning, målestokk 1:10 og 1:20
39. Str. 39, Røysfelt, plantegning, målestokk 1:20
40. Str. 39, Røysfelt, plantegning, målestokk 1:50
41. Str 39, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
42. Steinstreng og steinsatt grøft, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
43. Røys 1, Røysfelt, plantegning, målestokk 1:40
44. Røys 1, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
45. Røys 2, Røysfelt, plantegning, målestokk 1:20
46. Røys 2, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
47. Røys 3, Røysfelt, plantegning, målestokk 1:20
48. Røys 3, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
49. Røys 4, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
50. Røys 13, Røysfelt, profiltegning, målestokk 1:20
51. Røysfelt, plantegning, målestokk 1:400 (1 av 3)
52. Røysfelt, plantegning, målestokk 1:400 (2 av 3)
53. Røysfelt, plantegning, målestokk 1:400 (3 av 3)
54. Skisse over nordlig felt med prøvestikk, plantegning, målestokk 1:100
55. Skisse over nordlig felt med prøvestikk, plantegning, målestokk 1:100

8.5. FOTOLISTE

CF29398

Brennerijordet og Langlien

Film 1 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
36	Ingrid Finstad		Kristin Fjærestad
35	Flateavdekking, Ingrid Finstad og Børre Narmo	V	Kristin Fjærestad
34	Utgår		
33	Utgår		
32	Utgår		
31	Utgår		
30	S6, i plan, felt C	V	Ingrid Finstad
29	S6, i plan, felt C	NV	Ingrid Finstad
28	S6, i plan, felt C	NØ	Ingrid Finstad
27	S6 og S7, i plan, felt C	NØ	Ingrid Finstad
26	S7, i plan, felt C	NØ	Ingrid Finstad
25	S6, felt C, i plan 40-50 cm dypt	N	Ingrid Finstad
24	S6, felt C, i plan 40-50 cm dypt	N	Ingrid Finstad
23	S6, felt C, i plan 40-50 cm dypt	N	Ingrid Finstad
22	S6, felt C, i plan 40-50 cm dypt	N	Ingrid Finstad

21	Arbeidsbilde. Kristine Johansen, Tryggve Csisar, Håkon Hanssen og Børre Narmo		Ingrid Finstad
20	S6, profil, felt C	N	Ingrid Finstad
19	S6, profil, østre del, felt C	N	Ingrid Finstad
18	S6, profil, vestre del, felt C	N	Ingrid Finstad
17	S5, i plan, felt B	NNV	Ingrid Finstad
16	S5, i plan, felt B	NNV	Ingrid Finstad
15	S5, i plan 50 cm dypt, felt B	NØ	Ingrid Finstad
14	S5, i plan 50 cm dypt, felt B	NØ	Ingrid Finstad
13	Utgår		
12	Utgår		
11	Arbeidsbilde, Tryggve Csisar dokumenterer S39 i røysfeltet	S	Kristin Fjærestad
10	S17, i profil, felt C	NNV	Ingrid Finstad
9	S41, i profil, felt C	NNØ	Ingrid Finstad
8	S42, i profil, felt C	N	Ingrid Finstad
7	S42, i profil, felt C	N	Ingrid Finstad
6	S43, i profil, felt C	N	Ingrid Finstad
5	S21, i profil, felt C	NNV	Ingrid Finstad
4	S21, i profil, felt C	NNV	Ingrid Finstad
3	Felt C, nordre del	V	Ingrid Finstad
2	Felt C, søndre del	V	Ingrid Finstad
1	Arbeidsbilde, Ingrid Finstad		Kristin Fjærestad

CF29399**Brennerijordet og Langlien**

Film 2 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
36	Arbeidsbilde, Tryggve Csisar		Kristin Fjærestad
35	S1, i plan, felt A	N	Kristin Fjærestad
34	S1, i plan, felt A	N	Kristin Fjærestad
33	S1, i plan, felt A	N	Kristin Fjærestad
32	S2, i plan, felt A	NØ	Tryggve Csisar
31	S2, i plan, felt A	NØ	Tryggve Csisar
30	S1, i profil, felt A	N	Kristin Fjærestad
29	S1, i profil, felt A	N	Kristin Fjærestad
28	S1, i profil, felt A	N	Kristin Fjærestad
27	S2, i profil, felt A	N	Tryggve Csisar
26	S2, i profil, felt A	N	Tryggve Csisar
25	Utgår		
24	Utgår		
23	Utgår		
22	S51, i plan, felt D	S	Kristin Fjærestad
21	S51, i plan, felt D	V	Kristin Fjærestad
20	S52, i plan, felt D	Ø	Kristin Fjærestad
19	S52, i plan, felt D	Ø	Kristin Fjærestad
18	S51, i profil, felt D	V	Tryggve Csisar
17	S51, i profil, felt D	V	Tryggve Csisar
16	S52, i profil, felt D	N	Kristin Fjærestad
15	S52, i profil, felt D	N	Kristin Fjærestad
14	S53 og S54, i plan, felt D	N	Kristin Fjærestad

13	S53, i plan, felt D	V	Kristin Fjærestad
12	S54, i plan, felt D	V	Kristin Fjærestad
11	S53, i profil, felt D	V	Kristin Fjærestad
10	S53, i profil, felt D	V	Kristin Fjærestad
9	S54, i profil, felt D	V	Kristin Fjærestad
8	S54, i profil, felt D	V	Kristin Fjærestad
7	S4, i plan, felt B	S	Kristin Fjærestad
6	S4, i profil, felt B	N	Kristin Fjærestad
5	S3, i plan, felt B	SØ	Kristin Fjærestad
4	Felt D	N	Kristin Fjærestad
3	Felt A og B	V	Kristin Fjærestad
2	Felt B og C	V	Kristin Fjærestad
1	Felt A	V	Kristin Fjærestad

CF29400**Brennerjordet og Langlien**

Film 3 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
36	Arbeidsbilde. Tryggve Csisar		Kristin Fjærestad
35	S3, i profil, felt B	SØ	Kristin Fjærestad
34	S3, i profil, felt B	SØ	Kristin Fjærestad
33	S16, i plan, felt C	V	Kristin Fjærestad
32	S16, i plan, felt C	Ø	Kristin Fjærestad
31	S7, i plan, felt C	NØ	Tryggve Csisar
30	S7, i profil, felt C	NØ	Tryggve Csisar
29	S16, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
28	S16, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
27	S16, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
26	S40, i plan, felt C	Ø	Tryggve Csisar
25	S21, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
24	S21, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
23	S19, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
22	S40, i profil, felt C	N	Tryggve Csisar
21	S19, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
20	S41, i plan, felt C	NØ	Tryggve Csisar
19	S41, i plan, felt C	V	Tryggve Csisar
18	S22, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
17	S23, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
16	S18, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
15	S26, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
14	S26, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
13	S41, i profil i søndre sjakt, felt C	N	Tryggve Csisar
12	S41, i profil, i midtre sjakt, felt C	NØ	Tryggve Csisar
11	S41, i profil, i midtre sjakt, felt C	NØ	Tryggve Csisar
10	S41, i profil, i midtre sjakt, felt C	SV	Tryggve Csisar
9	S28, i plan/profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
8	S29, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
7	S42, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
6	S42, i plan/profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
5	S43, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
4	S43, i plan/profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
3	S41, i profil, NØ-snitt, felt C	NØ	Tryggve Csisar

2	S44, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
1	S49 (nærmest) og S50, i plan, felt C	Ø	Tryggve Csisar

CF29401**Brennerjordet og Langlien**

Film 4 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
36	Arbeidsbilde. Tryggve Csisar		Kristin Fjærestad
35	S45, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
34	S49 (til venstre) og S50, i profil, felt C	N	Tryggve Csisar
33	S46, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
32	S37, i plan, felt C	N	Tryggve Csisar
31	S17, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
30	S17, i plan/profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
29	S35, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
28	S35, i plan/profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
27	S34, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
26	S37, i profil, felt C	N	Tryggve Csisar
25	S34, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
24	S30, i plan, felt C	N	Kristin Fjærestad
23	S13, i plan, felt C	N	Tryggve Csisar
22	S33, i plan, felt C		Kristin Fjærestad
21	Arbeidsbilde. Tryggve Csisar		Kristin Fjærestad
20	S13, i profil, felt C	N	Tryggve Csisar
19	Arbeidsbilde. Kristin Fjærestad		Tryggve Csisar
18	S33, i profil, felt C	N	Kristin Fjærestad
17	S55, i plan, felt C	N	Tryggve Csisar
16	Felt C, sørlig del	V	Kristin Fjærestad
15	Felt C, nordlig del	NV	Kristin Fjærestad
14	Felt A og B	N	Kristin Fjærestad
13	Felt A	S	Kristin Fjærestad
12	Felt A	NV	Kristin Fjærestad
11	Felt B og C	SSV	Kristin Fjærestad
10	Felt D	Ø	Kristin Fjærestad
9	Felt B	V	Kristin Fjærestad
8	Felt B	NV	Kristin Fjærestad
7	Utgår		

CF29402**Røysfeltet**

Film 5 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
34	R1, i plan etter avtorving	N	Ellen Storrusten
33	R1, i plan etter avtorving	S	Ellen Storrusten
32	R1, i plan etter avtorving	V	Ellen Storrusten
31	R1, i plan etter avtorving	Ø	Ellen Storrusten
30	R1, i plan etter avtorving, R28 i bakgrunnen	Ø	Ellen Storrusten
29	Røysfelt, med R1	V	Ellen Storrusten
28	Røysfelt	NNØ	Ellen Storrusten
27	Røysfelt	SSV	Ellen Storrusten
26	Røysfelt	Ø	Ellen Storrusten

25	Røysfelt	ØSØ	Ellen Storrusten
24	Røysfelt	ØNØ	Ellen Storrusten
23	Røysfelt	SSØ	Ellen Storrusten
22	Røysfelt	VSV	Ellen Storrusten
21	Røysfelt, R1 til høyre i bildet	N	Ellen Storrusten
20	R2, i plan etter avtorving	SØ	Kristine Johansen
19	R2, i plan etter avtorving	SV	Kristine Johansen
18	R2, i plan etter avtorving	Ø	Kristine Johansen
17	R2, i plan etter avtorving	N	Kristine Johansen
16	R3, i plan etter avtorving	NNV	Ellen Storrusten
15	R3, i plan etter avtorving	V	Ellen Storrusten
14	R3, i plan etter avtorving	SSØ	Ellen Storrusten
13	R3, i plan etter avtorving	ØNØ	Ellen Storrusten
12	R4, i plan	NNØ	Ellen Storrusten
11	R6, i plan	NØ	Ellen Storrusten
10	R6, i plan, R4 og R5 i bakgrunnen	VNV	Ellen Storrusten
9	R5, i plan	Ø	Ellen Storrusten
8	R7, i plan	NNØ	Ellen Storrusten
7	R8, i plan	NNV	Ellen Storrusten
6	R8, i plan	NNV	Ellen Storrusten
5	R9, i plan	V	Ellen Storrusten
4	S39, kullgrop, før sjakting	Ø	Tryggve Csisar
3	S39, kullgrop, før sjakting	N	Tryggve Csisar
2	S39, kullgrop, før sjakting	SØ	Tryggve Csisar
1	S39, kullgrop, i profil	Ø	Tryggve Csisar

CF29403

Røysfeltet og Brennerijordet

Film 6 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
36	S39, kullgrop i profil	Ø	Tryggve Csisar
35	S39, kullgrop i profil, nordre del	Ø	Tryggve Csisar
34	S39, kullgrop i profil, nordre del	Ø	Tryggve Csisar
33	S39, kullgrop i profil, søndre del	Ø	Tryggve Csisar
32	S39, kullgrop i profil, søndre del	Ø	Tryggve Csisar
31	R3, i profil	N	Kristine Johansen
30	R3, i profil	N	Kristine Johansen
29	R3, i profil	N	Kristine Johansen
28	R3, i profil, vestre del	N	Kristine Johansen
27	R3, i profil, østre del	N	Kristine Johansen
26	R2, i profil	V	Kristine Johansen
25	R2, i profil	V	Kristine Johansen
24	R2, i profil	V	Kristine Johansen
23	R2, i profil, nordre del	V	Kristine Johansen
22	R2, i profil, søndre del	V	Kristine Johansen
21	R2, i profil. Elin Hansen	NV	Kristine Johansen
20	R1, i profil	S	Kristine Johansen
19	R1, i profil	S	Kristine Johansen
18	R1, i profil	S	Kristine Johansen
17	R1, i profil, østre del	S	Kristine Johansen
16	R1, i profil, vestre del	S	Kristine Johansen
15	S5, Brennerijordet, felt B, rester av stokker	NØ	Tryggve Csisar

14	S5, Brennerjordet, felt B, rester av stokker, nær bunnen i den sørlige delen	NØ	Tryggve Csisar
13	S5, Brennerjordet, felt B, rester av stokker, nær bunnen i den sørlige delen	NØ	Tryggve Csisar
12	S5, i profil, Brennerjordet, felt B	NØ	Tryggve Csisar
11	S5, i profil, Brennerjordet, felt B, østlig del	NØ	Tryggve Csisar
10	S5, i profil, Brennerjordet, felt B, vestlig del	NØ	Tryggve Csisar
9	Røysfeltet, steinstreng, i profil	V	Kristine Johansen
8	Røysfeltet, steinstreng og steinsatt grøft, i profil	V	Kristine Johansen
7	Røysfeltet, steinsatt grøft, i profil	V	Kristine Johansen
6	Røysfeltet, steinsatt grøft, i profil	V	Kristine Johansen
5	Røysfeltet, steinsatt grøft, i profil	V	Kristine Johansen
4	Røysfeltet, steinsatt grøft og steinstreng, i profil	NV	Kristine Johansen
3	Røysfeltet, steinsatt grøft og steinstreng, i profil	NV	Kristine Johansen
2	Røysfeltet, steinsatt grøft og steinstreng, i profil	SV	Kristine Johansen
1	Røysfeltet, steinsatt grøft og steinstreng, i profil	SV	Kristine Johansen

CF29404**Røysfeltet**

Film 7 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf
36	Arbeidsbilde, Elin Hansen ved R4	NØ	Kristine Johansen
35	R13, i profil	V	Kristine Johansen
34	R13, i profil	V	Kristine Johansen
33	R13, i profil	NV	Kristine Johansen
32	R13, i profil	V	Kristine Johansen
31	R4, i profil	Ø	Kristine Johansen
30	R4, i profil	Ø	Kristine Johansen
29	R4, i profil	Ø	Kristine Johansen
28	R4, i profil	Ø	Kristine Johansen
27	R4, i profil, nordre del	Ø	Kristine Johansen
26	R4, i profil, søndre del	Ø	Kristine Johansen
25	Oversiktsbilde av røysfeltet	Ø	Kristine Johansen
24	Oversiktsbilde av røysfeltet	S	Kristine Johansen
23	Oversiktsbilde av røysfeltet	SV	Kristine Johansen
22	Oversiktsbilde av røysfeltet	V	Kristine Johansen
21	Oversiktsbilde av røysfeltet, R20 i venstre bildekant	Ø	Kristine Johansen
20	Oversiktsbilde av røysfeltet, R18 til høyre i bildet.		
19	R18, fredet	N	Kristine Johansen
18	Oversiktsbilde av røysfeltet, R1 midt i bildet	VSV	Kristine Johansen
17	Oversiktsbilde av røysfeltet, R3 midt i bildet	VSV	Kristine Johansen
16	Oversiktsbilde av røysfeltet, sjakten til steinstreng til venstre i bildet	NØ	Kristine Johansen
15	Oversiktsbilde av røysfeltet, sjakten til steinstreng midt i bildet	N	Kristine Johansen

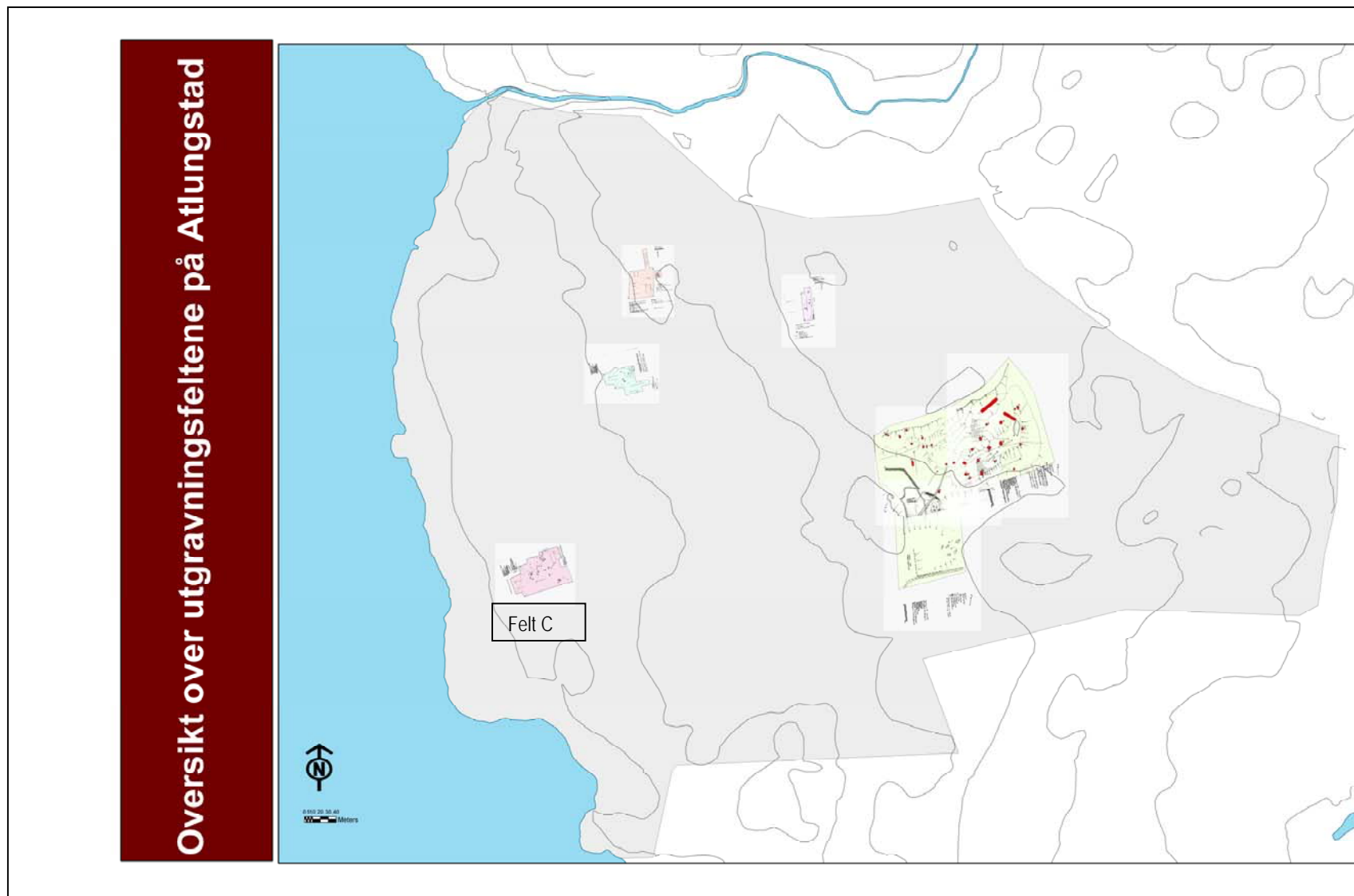
14	Oversiktsbilde av røysfeltet	NØ	Kristine Johansen
13	Oversiktsbilde av røysfeltet, R23-R26 til venstre i bildet	SV	Kristine Johansen
12	Oversiktsbilde av røysfeltet	N	Kristine Johansen
11	Steinstreng i plan	N	Kristine Johansen
10	Steinsatt grøft, i profil i vestlig sjakt	V	Kristine Johansen
9	Steinstreng i profil i vestlig sjakt	V	Kristine Johansen
8	R14, i profil	V	Ellen Storrusten
7	R14, i profil	V	Ellen Storrusten
6	R14, i profil	V	Ellen Storrusten
5	R14, i profil, nordre del	V	Ellen Storrusten
4	R14, i profil, søndre del	V	Ellen Storrusten
3	Oversiktsbilde av røysfeltet	SV	Ellen Storrusten
2	Utgår		
1	Utgår		

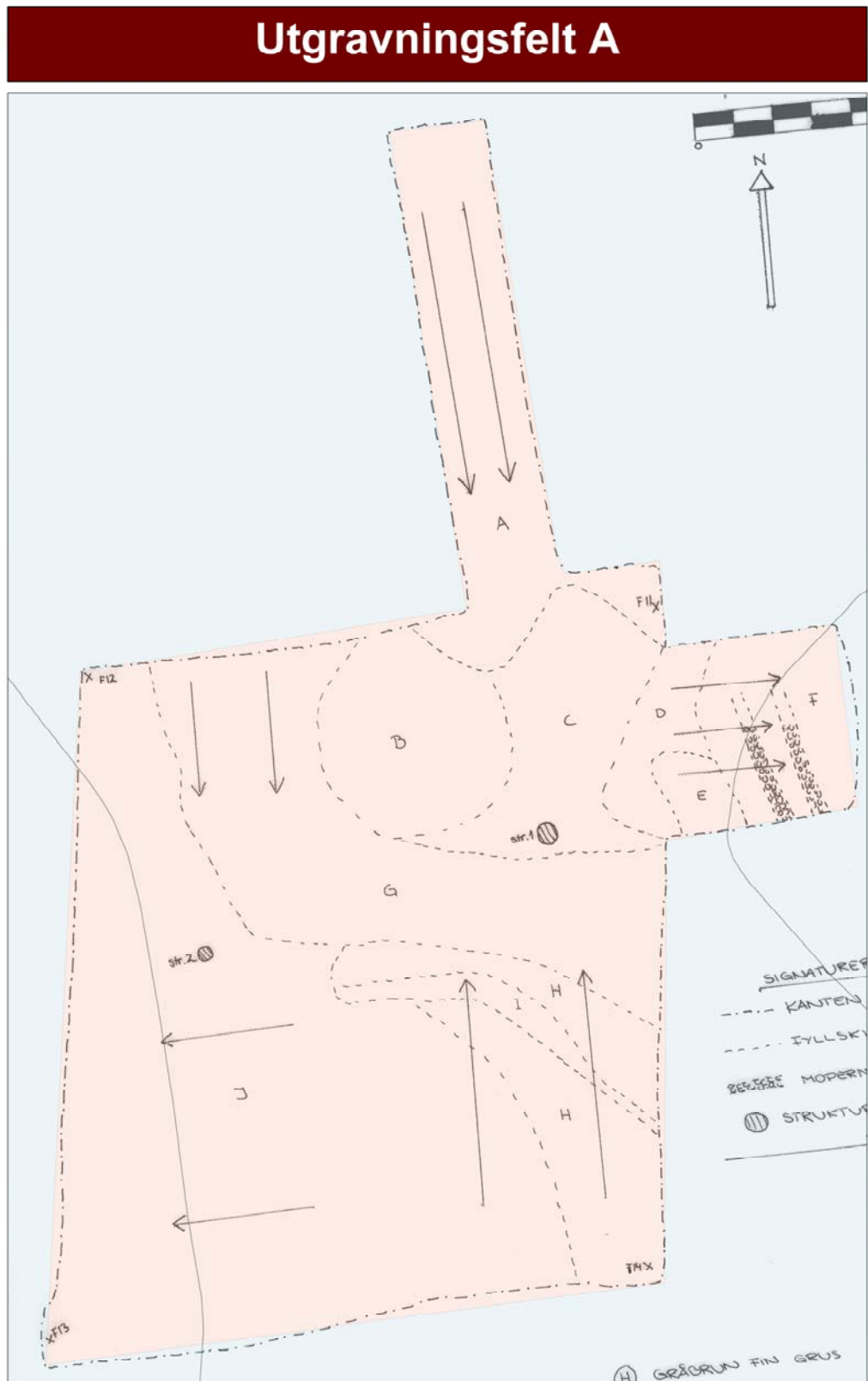
8.6. ANALYSER

1. ¹⁴C-dateringer
2. Pollenanalyser

8.7. KART OG TEGNINGER

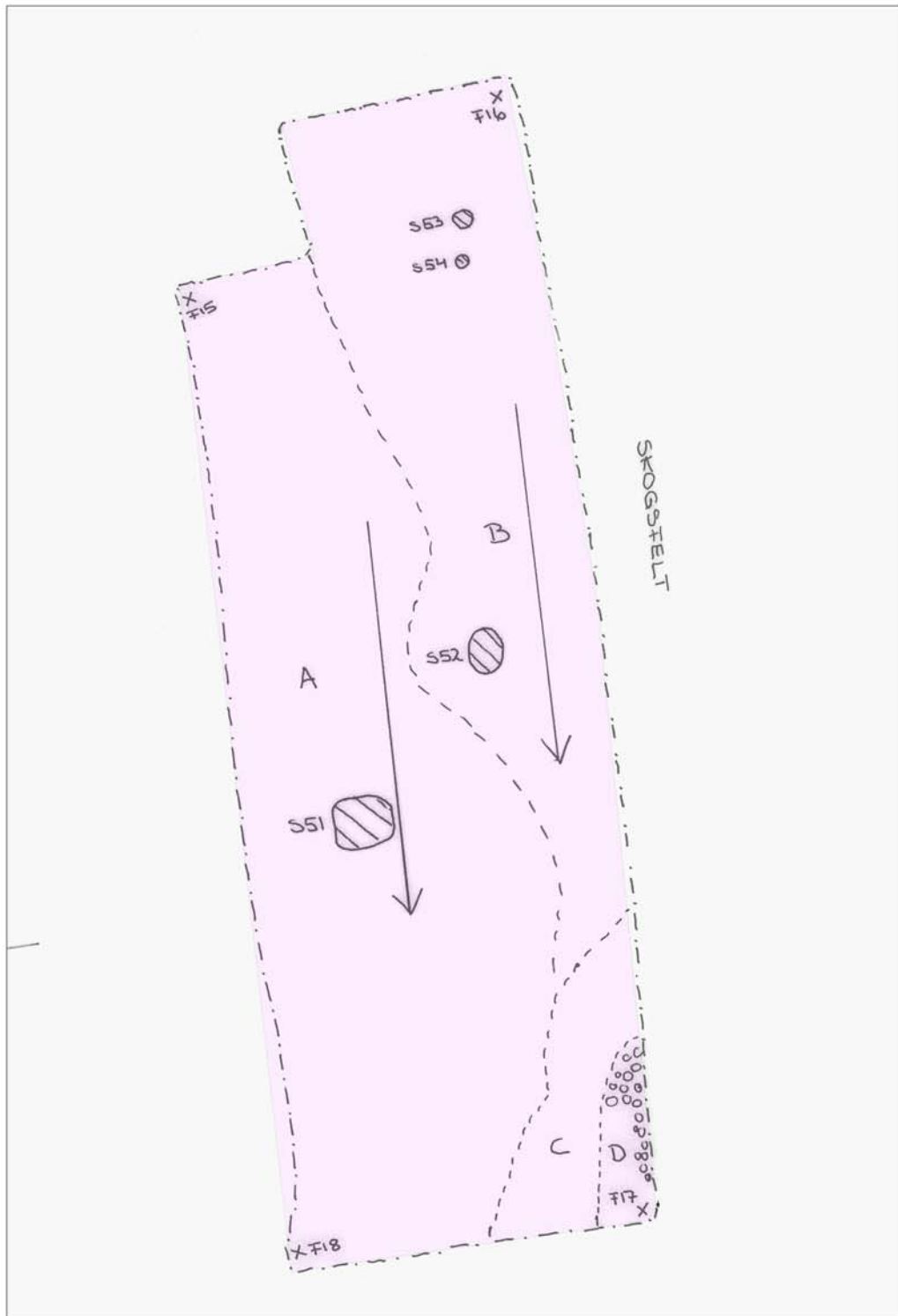

Utgravningsfelt D

Rydningrøysfeltet

